

საშენაშენო

იანვარი
1936

შინაარსი

პროზა, პოეზია

პირი მარია რეზაძე, ვიშნაკდის მომხილველი შინი, რომანი, გაგრძელება.

გერმანულიდან თარგმნა ზადრი მხეიძემ	3
ფანტაზი და რუსული პოეზია, თარგმნა ლევა მეტრეველა	77
ქვენი უღიოტი, ვიშნაკდის სიმღერა.* ინგლისურიდან თარგმნა ზურღან გემაზაშვილმა	84
თამარ გეგაძე, ლადატი, ამერბაიჯანულიდან თარგმნა იმირ მამედლიმ	92
შან მარსანი, მა-მუკი, პოეზია, თარგმნა თამაზ მეტრეველა	113
რუსული პოეზია, თარგმნა სტეფანე მხარგრძელმა	157
ტატიანა სუსტინა, ქადიშვილის მოგონებები, დასაწყისი, თარგმნა ნანა ღარიბა-ბოლქვაძემ	163

პირველი ნაბიჯები

მიღმა ენდრიუს რუსიკი, კონფესიონალიზმი, ინგლისურიდან თარგმნა რუსუდან ვილაშვილმა	256
ქორეა გორდონ ბაიკონი, დემსები, ინგლისურიდან თარგმნა მარია წიკლაურმა	268

წერილები

ნიკოლოზ გომელი, წერილები, თარგმნა ლევან აბულაძემ	272
კლემენტ შტაინერი, როგორ გადავლახოთ დღევანდელი მშვიდობიანი გასაჭირი? გერმანულიდან თარგმნა რუსუდან ბეჟაშვილმა	288
მის პასე, ძიღი და სიზმარი, მთარგმნელები: ნინო ციციშვილი, ფატმან ქოიავა	311

გახსენება

პაპა როდერი, გივი ქნეღაძე — მარადი მგზავნი	318
--	-----

მა-მურე

ქართული
წიგლისათვის

პიესა

თარგმნა თამაზ მატჩაველიძე

სულ ახლახანს გასრულებული საუკუნის ცნობილი ფრანგი კომედიოგრაფი ჟან მარსანი თორმეტი პიესის და ორმოცამდე კინოსცენარის ავტორია. ამასთანავე ის მაღალი კლასის პროფესიონალი მსახიობიც იყო და ისეთ თეატრებში თამაშობდა, როგორცაა „კომედი ფრანსეზი“ და „ოდეონი“.

გარდა ამ წარმოდგენილი პიესისა, აგრეთვე დიდი წარმატება ხვდათ მის ისეთ პიესებს, როგორცაა „ოთხ კუთხეში“, „სოია“, „გოგონა“. ხოლო კინოსცენარებიდან სცენარს რენე კლერის ბრწყინვალე ფილმისა „დიდი მანევრები“.

ჟან მარსანის პიესა „მაყურებლისათვის ამის ნახვა აკრძალულია“, რომლის დადგმაც რეჟისორმა დათო დოიაშვილმა მარჯანიშვილის თეატრში განახორციელა, პირველად 1967 წლის 2 ოქტომბერს „სენტ-გორჟის“ თეატრში რეჟისორმა ჟან ლე პულენმა წარმოადგინა.

კომედია „მა-მურე“, ათიოდე წლის წინ დიდი წარმატებით მიდიოდა მოსკოვის მცირე თეატრის სცენაზე, სადაც მთავარ როლს საბჭოთა კავშირის საბალეტო არტისტი ელენა გოგოლევა თამაშობდა.

მთარგმნელი

მოქმედი პირნი

მა-მურე
ანტუანი
ფერდინანდი
ორასი
ალფონსი
სონაი
ჟერარი
არმანდინა
ვიქტორინა
ელოიზა
ესპრი
გილიომი
ლორანი
ლეონარდო
მარი-ჟოზეფი
ჟიზელი

ესტელი
ფრანკერი
გრაციელა
კლოუნესა
პიერ მურე
პიერის მეუღლე
ორასის მეუღლე
ალფონსის მეუღლე
კიურე
ბოტერო
ჟურნალისტი
კლადილდა
აგნესა
ფილესეტე
იუენი
ლე-ჟუა
მა-იუ-კაო

I მთქმელება

თეთრი ბატკანი

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

I სურათი

სიბნელე. მუსიკა. მომღერალ გოგონათა გუნდი.

სონანი. ანტუან, ჩვენ გულით გვსურდა მონაწილეობა მიგველო... ზებია მურეს პატივსაცემად ჩვენი სკოლის გოგონებმა საგანგებოდ სიმღერაც კი შეისწავლეს.

შერარი. რა გადაწყვეტეთ, ბატონო ანტუან, სად ვდგამთ ტრიბუნას?

ანტუანი. მე, ბატონებო, არ გახლავართ სან-ვიოს მერი.

ალფონსი. ანტუან, გვაინტერესებს შენი აზრი. იუბილემდე რვა დღეა დარჩენილი, მეტი კი არა.

ანტუანი. მე უბრალო ამომრჩეველი ვარ, ჩვეულებრივი მოქალაქე და არა მუნიციპალური საბჭოს წევრი.

ფერდინანდი. მუნიციპალიტეტი სტუმრად გეწვიათ, როგორც ხედავთ.

ანტუანი. კი, მუნიციპალიტეტმა ოღონდ მუქთად გადაყლურწოს და, რა თქმა უნდა, არ გაუშვებს ასეთ შემთხვევას ხელიდან. არა, არა, თვითონ გადაწყვეტეთ, მე ხელუბი დამიბანია.

ფერდინანდი. მოიცა, მოიცა, მოითმინე, ანტუან. ეს სერიოზული საკითხია. ღირსეულად უნდა გადავიხადოთ ჩვენი ზებიის ასი წლისთავი. მასზე დედაქალაქის გაზეთებიც კი წერენ, ესუმრები? უხუცესი ფრანგი ქალი, ასორმოცდაშვიდი შვილი და შთამომავალი.

ანტუანი. გილიომ! (შემოდის გილიომი, გააქვს ლანგარი) პოდა, რაც გინდათ, ის აკეთეთ. თუ არ გეწყინებათ, მე ცოტას წავუძინებ, დავიღალე.

შერარი. ბატონო ანტუან, ყური დამიგდეთ! დღესასწაულამდე სულ რაღაც რვა დღეა დარჩენილი. ბოლოს და ბოლოს ხომ უნდა მივიღოთ გადაწყვეტილება ტრიბუნის შესახებ. წესით ხელოსნები უკვე უნდა მუშაობდნენ.

ფერდინანდი. რა თქმა უნდა. ჩემი აზრით, ტრიბუნა მერიის წინ უნდა დაიდგას. მერია ქალაქის გულია, ამიტომ ტრიბუნაც მის წინ უნდა მოეწყოს, ასე არაა?

ორასი. დიახ... ერთი შეხედვით... ასეა...

ჟმელა. დიახ, დიახ...

შერარი. ჩვენ თანახმა ვართ.

ფერდინანდი. ბატონი მინისტრი და პრეფექტი ალბათ პატივს დაგვდებენ და გვეწვევიან. ჩვენ მათ საკადრისად მივიღებთ მერიაში. შემდეგ კი ტრიბუნაზე აბრძანდებიან... იქნება მუსიკა, ყვავილები, სიტყვები...

ანტუანი. მართალია. მუსიკა, სიტყვები... ისინი ტრიბუნაზე ავ-
ლენ და გამოთავყვანდებიან. შეიძლება დომინოც კი ითამაშონ, თუ ხა-
სიათზე იქნებიან.

შერარი. ამით რისი თქმა გსურთ, ბატონო ანტუან?

ანტუანი. იმას ვამბობ, რომ ჩვენი საყვარელი ტრიბუ-
ნაზე არ ავა.

ფერდინანდი. ბოდიში...

ანტუანი. თქვენ ცუდად იცნობთ თქვენს ბებიას. მორჩა და გათა-
ვდა!

ფერდინანდი. მაგრამ ქალაქის მერს ხომ უფლება აქვს თქვას...

ანტუანი. როგორ არა, ენას ძვალი არა აქვს, ყველაფრის თქმა
შეიძლება, მაგრამ უნდა იცოდეთ, რა თქვა და როდის.

ფერდინანდი. კი მაგრამ, ბებია მურე ხომ ყველა მურეს გვეკუთ-
ვნის, ასე ვთქვათ, ოჯახური რელიქვიაა.

ანტუანი. რა? რა უნდა ელაპარაკო კაცს, რომელსაც თავში ტვი-
ნის ნაცვლად ბრინჯი უყრია?!

ორასი. აბა, აბა, მგონი, აჭარბებ, ანტუან!

ალფონსი. სჯობს თავი შეიკავო.

ანტუანი. როგორ გეკადრებათ, მე მიემართავ არა ქალაქის მერს,
არამედ ფერდინანდ მურეს, თანაც არა როგორც ამომრჩეველი, არა-
მედ როგორც მისი ბიძაშვილი და მურეთა ოჯახის უფროსი.

ფერდინანდი. ბოდიშს ვინდი, მაგრამ მურეთა ოჯახის უფროსი,
ჩემი აზრით, მაინც ბებია გახლავთ, არ დაგავიწყდეთ. თანაც საუბარი
სწორედ მის დღესასწაულზეა. მართალია, ხშირად გვარიანადაც აფ-
რენს...

ანტუანი. გესმით, რას ამბობს საკუთარ ბებიაზე? მე რომ არა, ეს
ბებიას ნაღდად თავშესაფარში უკრავდა თავს.

ალფონსი. არ ვინდა ახლა, ანტუან.

ანტუანი. რა არ მინდა, რა?... მაშ, ისაა კაცობა, საცოდავ ას ექვსი
წლის მოხუც ქალს რომ დასცინიან?

ფერდინანდი. ოჯახის უფროსიო... მაშინ ბიძაჩემი ესპრი რაღას
მიკეთებს, მისი ვაჟიშვილი?

ანტუანი. პოლკოვნიკი? მაგან ოღონდ სანადიროდ და სათევზაოდ
იაროს და კაცობრიობა თუნდაც ერთბაშად გადაშენებულა. თანაც, ბო-
ლო-ბოლო, ის უკვე ოთხმოცი წლისაა. მთელი მისი კაპიტალი ჩვენს
საქმეშია დაბანდებული და მე ის სულაც არ მიშლის არაფერში ხელს.

ალფონსი. მაინც სად უნდა დაედგათ ეს ტრიბუნა?

ანტუანი. ჩემი კარიბჭის წინ.

ალფონსი, ორასი და სონაი. — რა? სად?

ანტუანი. ახლავე მოგახსენებთ, რატომ... დაბრძანდით, თუ შე-
იძლება. რას დღესასწაულობენ თვრამეტში? ვის აჯილდოვებენ ორ-
დენით?

შერარი. ჩვენს უხუცებულესს.

ორასი. უხუცეს ფრანგ ქალს.

ანტუანი. პოდა, ასე! უხუცესი ფრანგი ქალი პირველ ყოვლისა მურეთა ოჯახის უხუცესი განლავთ. ღირსეული ქვრივი, „თეთრი ბატონის“ დამაარსებელი.

ორასი. შეიძლება რაღაც ვთქვა?

ანტუანი. არა.

ორასი. მაგრამ მე...

ანტუანი. არა. ტრიბუნას ან „თეთრი ბატონის“ წინ წამოვჭიმავთ ან იძულებული ვიქნები ბებიათქვენი სახლში გამოვკეტო იმ საბაბით, ვითომც ნიკრისის ქარები აწუნებს და თანაც ემოციებმა შესაძლოა გადაიყოლონ კიდევ.

შერარი. ყური დამიგდე, ანტუან!

ანტუანი. რა? გინდათ ბებიათქვენი დავაგირავო, არა? გინდათ ჩემმა მოწვეულმა სტუმრებმა ქალაქის მერიასთან იბოდილონ და ჯიბეებიც იქვე ვიღაც-ვიღაცების ბარებსა და რესტორნებში ამოისუფთავონ, არა? ჩემს სახლს თორმეტი ფანჯარა აქვს და თორმეტივე ცხელი ღვეზელებივით გასაღდება. თორმეტი ფანჯარა! თუ ზედ არ მივათვლით ტერასას, რომელსაც მალე მივაშენებ. სამი ფრანგი ერთი ადგილი. ორასამდე კაცს მაინც დავტევ, როცა პატივი უნდა ვცეთ წლოვანებს, ოჯახს, პატიოსან შრომას. ყველაფერს მშვენივრად გავახერხებ.

შერარი. ააა... ახლა კი ვხედავთ, საითაც უმიზნებთ.

ფერდინანდი. ოპო, აი ამაზე კი ნამდვილად არ მიფიქრია. პო, რა თქმა უნდა, პირველ რიგში უომერციული ინტერესებია გასათვალისწინებელი.

სონაი. მოგება ყველგან და ყველაფერში.

ანტუანი. რა თქვით?

სონაი. არაფერი, არაფერი...

ანტუანი. მაშასადამე... სად დაიდგმება ტრიბუნა?

შერარი. „ბატონის“ წინ.

ფერდინანდი. წინააღმდეგი ხომ არაინაა? ყველა თანახმაა?

ყველამ ასწია ჭიქები.

სონაი. ძალიან კარგი! ტრიბუნის საკითხი გადაწყვეტილია.

ფერდინანდი. კიდევ ერთი საკითხი. მე უკვე ვესაუბრე იმ ცირკის დირექტორს, ჩვენს ქალაქში რომ ჩამოდის.

სონაი. ოპო! რა ხანია ჩვენთან ცირკს არ ჩამოუგლია.

ფერდინანდი. „პროფესორი მარკუსი“... „მარკუსი, მისი ღრმები და ბენგალიური ვეფხვები“... დააკვირდით, დახატულიც კია! (უჩვენებს აფიშას).

ალფონსი. წარმოსადეგი მამაკაცია.

სონაი. გოგონა?

შერარი. ცხენს რომ დააჭენებს?

ალფონსი. შეხედეთ, რა ბარძაყები აქვს!

შერარი. საოცრად სწორი, მე რომ მომწონს ისეთი.

ფერდინანდი. მოდით ნუ დავკარგავთ ტყუილად დროს, მეგობრებო! მე ჩემი აფთიაქი მელოდება. რას იტყვით, მივცეთ თუ არ მივ-

ცეთ ცირკის დირექტორს უფლება გამართოს წარმოდგენები მოედანზე პარასკევსა და შაბათს?

ალფონსი. მოითმინეთ, მოითმინეთ! ეს პირდაპირ იუბილეს ემთხვევა.

შერარი. მართლაც.

სონაი. ცოტა ბევრი გართობა გამოდის ერთდროულად.

ფერდინანდი. რას ფიქრობთ, გადავდოთ ცირკი?

შერარი. დიახ, გადავდოთ.

ანტუანი. მე ჩემი სამზარეულო მელოდება. არ არის საკმარისი?

შერარი. რატომ ნერვიულობთ, ბატონო ანტუან?

ანტუანი. რაღა მაინცდამაინც „თეთრმა ბატკანმა“ უნდა იზრუნოს ქალაქის კეთილდღეობაზე? პარაზიტებისა და იდიოტების ბანდა კი მუდამ ხელს უშლიდეს ჩემს გეგმებს?

ალფონსი. სიტყვები შეარჩიეთ, ანტუან!

ანტუანი. მსურს მოვაწყო ჩირაღდნებით სეირნობა, კარუსელი, ცირკის წარმოდგენები შაბათ-კვირას... მთელი ღამე კარნავალი, სახამ მუსიკოსებს ლოყები არ დაასკდებათ. ან არადა პატარა არდადეგებს მოვაწყობ. ჩავკეტავ ბებიას მატარებლის კუბეში და სადმე, სულ სხვაგან გადავიხდი იუბილეს.

სონაი. კი მაგრამ, რა საჭიროა ამდენი გასართობი?

ანტუანი. იმისთვის, ბატონებო, რომ თუ ცირკი და ბალაკანი არსებობს, მაშინ არა მარტო სიტყვაში გამოსასვლელად გვესტუმრებიან, არამედ ცირკის სანახავადაც. და წაგვლად იმისა, რომ ცერემონიის შემდეგ სახლებისკენ გასწიონ, ყველანი აქ, სან-ვიოში დარჩებიან. მერე ადგებიან და მუცლებს ჩაიხეთქავენ, ერთხელ, ორჯერ, სამჯერ. მე უკვე ყველაფერი გავითვალისწინე, ვაგანიერებ საწოლებს და ბინებსაც ვჭირაობ.

შერარი. პოდა, გამდიდრდება კაცი, მაშ რა იქნება?

ანტუანი. რა, ესკალეს ხორცის მაღაზია ან ჟერარის ბაკალეია წაგებული დარჩება?

შერარი. ბოდიშს გიხდი.

ანტუანი. მოდით მოვრჩიეთ ამაზე ყბედობას. მე მინდა სან-ვიოს მეძავეებსაც კი შეხვდეთ მოგებიდან წილი.

ფერდინანდი. ჩვენთან მეძავეები არ არიან.

ანტუანი. რა თქმა უნდა, მუნიციპალიტეტს ღირსეული მერი ჰყავს.

ფერდინანდი. მომისმინე, ჩვენ, მგონი, ბიძაშვილები ვართ.

ანტუანი. ეგ შეიძლება, მაგრამ მე ბიძაშვილს კი არა, ქალაქის მერს მივმართავ. მეძავეები არ გვყავს? გვესტუმრებიან... მე ყველაფერი გავითვალისწინე. დავკეტავთ სკოლას, ფოსტას, ყველაფერს.

შერარი. ეს ხომ არალეგალური დღესასწაულია, ჩინოვნიკები...

ანტუანი. ხომ გადაბრუნდა ქვეყნიერება, ჩინოვნიკებმა რომ გართობაზე უარი თქვან. აფთიაქი ღია იქნება.

შერარი. მუსეს აფთიაქი.

ანტუანი. სხვა აფთიაქი არც არსებობს. მე ისინიც მედარდებიან, ვინც მუცელი უნდა ჩაიხეთქოს და გამოტყვერეს. უბატრონოდ ხომ ვერ დავაგდებთ, ვინ იცის, როგორ დასჭირდეთ აფთიაქი.

ფერდინანდი. იოდი, ბამბა, ნიშადური.

ანტუანი. დიახ, მურეთა ოჯახი ყველგან ღირსეულად უმასპინძლებთ, თუ კაცთმოყვარეობისკენ მიმავალ გზაზე დგახართ.

შერარი. ჰო, ყველამ კარგად იცის, რა საოცარი ნიჭი აქვთ საკუთარი ჯიბის გასქელებისა... მაგრამ ხომ არ შეიძლება ასეთი გაუმადლარი იყო...

ანტუანი. გაუმადლარი? შენ გესმის, ფერდინანდ? ორას, ალფონს, გესმით?

შერარი. ყველაფერი „თეთრი ბატკნის“ საკეთილდღეოდ კეთდება.

ანტუანი. სწორედ რომ ასეა. თუ გააუქმებთ „თეთრ ბატკანს“, ეს ნიშნავს საფრანგეთის რუკიდან სან-ვიო ამოშალოთ. სან-ვიო რომ მდიდარი ქალაქია, ჩვენს გვარს უნდა უმაღლოდეს, დიახ, მურეთა ჩამომავლობას. მოდი გულახდილად ვალიართ. რას წარმოადგენდა სან-ვიო ჩვენი პაპის, ელუას გამოჩენამდე? ნახვში ამოსერილ ორას-სამას უკანალს, სხვას რას? რეგვენებს, რომელთაც წარმოდგენაც კი არ ჰქონდათ, რა არის საბანკო ანგარიში. ჩვენ, მურებმა ვასწავლეთ აქაურებს ფულის კეთება.

ფერდინანდი. კი, რა თქმა უნდა.

ალფონსი. მაგაზე არავინ დავობს, ანტუან.

ორასი. რასაკვირველია.

ანტუანი. მე არც იმის თქმის მეშინია, რომ ჩვენი ოჯახი ფეოდალთა ოჯახია. მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენ რესპუბლიკელები ვართ. ვის დასცდება ჩვენზე აუგი?

შერარი. კი, ბევრი რამ ძალიან კარგად გვეხერხება.

ანტუანი. ჩვენი სახლი ბრინჯაოსგანაა ჩამოსხმული და არც ერთი ბზარი არ აქვს.

სონაი. მაშ ასე, აღარც ცირკის შესახებ ვკამათობთ.

ანტუანი. დიდი მადლობა.

ფერდინანდი. პირველი სერია დამთავრებულია.

ანტუანი. ღვინოც ჩამოიცალა, ჟერარ. შენ, ეტყობა, მაგრადა ხარ ჩახუტებული ღვინის ბოთლთან... შინაურებთან ბოდიში.

სონაი და ჟერარი გადიან.

გილიომ, მოგვიტანე რაიმე გამაგრილებელი. ახლა კი საქმე, მეგობრებო. როგორც იქნა, ოჯახურ წრეში აღმოვჩნდიო.

შემოდის გილიომი.

(ფერდინანდს) შენც კარგი ბრიყვები გყავს მაგ მუნიციპალიტეტში.

ფერდინანდი. რა? ისინი ჩვენი საზოგადოების წარმომადგენლები არიან. ამ ბოლო დროს ძალიან ხშირად იშველიებ შენთვის შეუფერებელ გამოთქმებს, ანტუან. ყველანაირად ცდილობ დამამცირო.

ანტუანი. დღემდე ვერ გადაუჩვიე, ბიჭო? ბავშვობაშიც სულ ცრემლი გდიოდა: „დედა, ანტუანმა მცემია“!

ფერდინანდი. დიდი მადლობა.

ალფონსი. ამ ოჯახში ზოგი რამ თუ არ გადაყლაპა კაცმა, ოჯახი აღარც ერქმევა და ის იქნება.

ფერდინანდი. კი მაგრამ, შენ თუ ჩემს ხელქვეითებთან ასე მამცირე, რა გამოვა? ბოლოს და ბოლოს სან-ვიოს შერი გახლავარ!

ანტუანი. ეს უკვე მეხუთე თაობაა, რაც ქალაქის შერად მხოლოდ მურეთა წარმომადგენელს ირჩევენ.

ფერდინანდი. მართალია. „თეთრი პატკანი“ ყოველთვის ისეთ მერს აცხობს, ვისაც შერე თავის დუდუკზე აცეკვებს.

ალფონსი. ეგ თავისთავად იგულისხმება.

ორასი. კიდევ რაიმე გაღელვებს, ანტუან?

ანტუანი. სიტყვები.

ალფონსი. რა სიტყვები?

ანტუანი. საიუბილეო საღამოზე რომ წარმოთქვამენ ხოლმე. ძალიან მაფიქრებს ის, თუ რას იტყვის დედაბერი.

ორასი. თქვენ მის ალაპარაკებას აპირებთ?

ანტუანი. მაშ ის ვაფიქრებინოთ ჩამოსულებს, ყრუ-მუნჯი ბებია ჰყოლიათო?

ალფონსი. თავის დროზე კარგა გალესილი ენა ჰქონდა.

ანტუანი. საჭიროა ვინმემ ჩააწვეთოს და თავში ჩაუდოს, რა ილაპარაკოს თეზისებივით — რომ ჩვენი დუქანი თითქმის სამასი წლისაა, რომ აქ შესანიშნავად კვებავენ ხალხს. ამის ერთ-ერთი დამამტკიცებელი საბუთი ისიცაა, რომ ჩვენმა ბებიკომ უკვე ას ექვს წელს მიუკაკუნა და თანაც ისე, ჯერ ჰკუაც არ გასდებელია.

ფერდინანდი. შენ რა გგონია, არ იცის ხალხმა, რომ მარტო რძეში ჩამბალ პურს აჭმევენ და ისიც საღამოობით?

ანტუანი. მით უმეტეს. ჩვენ სწორედ ისეთი კაცი გვჭირდება, ვინც როგორმე მასთან საერთო ენას გამოიხატავს.

ბილიოში. მასწავლებელი.

ანტუანი. არა, იგი უსათუოდ პოლიტიკას გაურევს. პოდა, ას ექვსი წლის დედაბერი პოლიტიკაზე თუ აჭიკჭიკდება, ყველა მიხვდება, რომ დარიგებულია.

ფერდინანდი. მე შემიძლია რამდენიმე სიტყვა ვუკარნახო.

ალფონსი და ანტუანი. არა!

ორასი. არა? კიურეზე რას იტყოდით?

ფერდინანდი. ეგლა გვაკლია, ახლა კიურეც ჩავრთოთ ამ საქმეში.

ანტუანი. რატომ ვითომ? ის ხომ მისი მესაიდუმლეა.

ფერდინანდი. მაშ კიურემაც აქ უნდა იბოდიხლოს?

ანტუანი. დიას, ჩემო კარგო, ამ შემთხვევაში კიურეს ჩვენ დიდი პატივით მივიღებთ. ყოჩაღ, ორას! მართალია, არც მე მიყვარს ძალადი და მხრებში აწურული ქალები, მაგრამ პატივს კი ვცემ.

შემოდის არმანდინა.

არმანდინა. ანტუან, ამ წუთას პენსილებმა დარეკეს და პარასკევსა და შაბათისთვის ორი ოთახი დამაჯავშინინეს. მეც ორმაგი ფასი დავურტყი, არ გააღარიბებთ (ჩამოჯდება).

ანტუანი. მშვენიერი დღესასწაული გამოვა. იცით, როგორ მესახება მთელი ეს ცერემონია? ტრიბუნაზე სავარძლებში მხოლოდ ოფიციალური პირნი: მინისტრი, პროექტი, მერი... ყველა ეს სიფათები და რა თქმა უნდა, მეც მის უხუცესულობასთან ერთად. კიბეზე მთელი ოჯახი, ოღონდ ფეხზე მდგარნი, როგორც საპატიო წარუღებელი კარგია, მომწონს, შესანიშნავია. მაგრამ მე ვხედავ კიდევ მედლის მეორე მხარეს. მიყვარს ახალგაზრდობა, გაზაფხულის სხივები, ველური ყვავილები, აზარტი, მხიარულება... უხუცესის გვერდით მე ვხედავ ახალგაზრდა ქალ-ვაჟებს.

ორასი. ახალგაზრდა ქალ-ვაჟებს?

ანტუანი. მაცალე, მათქმევიწინე: ესტელს ლორანთან ერთად, ჟიზელს ლეონარდოსთან და მარი-ჟოზეფს გილიომთან. და, იცით, როგორ ვხედავ მათ? დედაბრის ახალგაზრდობის დროინდელ სამოსში. ვიქირავებთ ბოლოს და ბოლოს... და ერთ კარგ სურათს გადავიღებთ. თუ დროსტარებაა, დროსტარება იყოს. აღარაფერს ვამბობ იმ სურათებზე, რომლებსაც გავყიდით.

ფერდინანდი. ეგ ერთდროულად ფიქრობს ყველაფერზე.

ორასი. და ეს ოფიციალური ჯვრისწერა იქნება?

ანტუანი. აბა რა?

ალფონსი. ჩემი ლეონარდო ჭკუასა ჰკარგავს ჟიზელზე და არც ჟიზელია მთლად გულგრილად. ქორწინების დღეს მშვიერი მგლებივით ელიან.

ანტუანი. მაშ, ყველაფერი წესრიგშია.

ორასი. მაგრამ ამ წყვილის გვერდით სხვებიც რომ არიან? ღირს კი ასეთი აჩქარება? (მუსიკა).

გილიომი. ბატონი ლე-ჟუა.

შემოდის ბატონი ლე-ჟუა.

ანტუანი. ბატონო ლე-ჟუა, როგორ ბრძანდებით? მარტო ხართ?

ლე-ჟუა. არა, ოთხი კაცი მახლავს. ტულუზიდან მოვდივართ. სულ სუთნი ვიქნებით. მე მათ ვუთხარი, რომ თქვენთან უკეთესი ჩაშუშული კეთდება — ვიდრე ტულუზაში.

ანტუანი. ვნახოთ, ვნახოთ. სუფრა ხუთ კაცზე ბატონ ლე-ჟუასათვის!

არმანდინა. სუფრა ხუთ კაცზე ბატონ ლე-ჟუასათვის.

გილიომი. სუფრა ხუთ კაცზე ბატონ ლე-ჟუასათვის.

არმანდინა. ბატონო ლე-ჟუა, თქვენი მეუღლე როგორ ბრძანდება?

ლე-ჟუა. გმადლობთ. ჯერჯერობით ერთი ბოთლი შავი ღვინო გავგასინჯეთ.

ანტუანი. ერთი ბოთლი მუსკადე.

არმანდინა. ერთი ბოთლი მუსკადე.

გილიომი შემოდის, შემოაქვს ერთი ბოთლი მუსკადე.

ლე-ჟუა. რა სიცხეა (სვამს ღვინოს). ჰო, მართლა, როგორ გრძნობს თავს ჩვენი სახელოვანი ბებია?

ანტუანი. შესანიშნავად, ამ წუთას გაჩვენებთ. შემოიყვანეთ!

ლე-ჟუა. სხვა რა არის ახალი? დღესასწაული კვირას დანიშნეთ?

ანტუანი. დიას. მინდოდა ვიწრო, ოჯახურ გარემოში გადაგვეხადა, დაგვეკეტა მცირე ხნით დუქანი და თითო ჭიქა დაგველია. ჯანდაბას ეს კომერცია. მაგრამ ნათესავეებმა მაინც თავისი გარტანის მაინც-დამაინც ხარზეიმით უნდათ აღნიშნონ. მინისტრმა კიდევ ჩვენი სახლის წინ ტრიბუნის დადგმა მოითხოვა.

მუსიკა. შემოჰყავთ მა-მურე.

უძვირფასესი წმინდა ქალბატონი.

მა-მურე მღერის.

არმანდინა. შეხედეთ, ერთი შეხედეთ!

ყველანი ხელზე ჰკოცნიან მა-მურეს.

ელლიზა. ეძინება. მთლად გაყინულია.

მა-მურე. გაყინულია? ჰო, გავითოშე.

ლე-ჟუა. ბებია, დაძინებას აპირებთ?

მა-მურე. დაძინებას, დაძინებას.

ლე-ჟუა. ბავშვებს ამ დროს უკვე სძინავთ.

მა-მურე. ბავშვებს? ბავშვებს სძინავთ.

არმანდინა. მაგრამ ჯერ წვნიანი უნდა დახვრიპოთ.

მა-მურე. წვნიანი?

ანტუანი. მას ჯერ კიდევ ბევრი რამ ახსოვს. ომები გახსოვთ, ბებია?

მა-მურე. მე მახსოვს ყირიმის ომი.

ლე-ჟუა. ტრანსფალვანიის ომი არ გახსოვთ? აი ის იყო ნამდვილი ომი:

ანტუანი. გთხოვთ სხვა თემაზე გადავიდეთ, თორემ ხეიმის დროს შეიძლება ამაზე დაიწყოს ლაპარაკი. ქალბატონი კიურე შეასწავლის, რაც უნდა თქვას. და თუ ჩვენი ბებიკო კარგად მოამზადებს გაკვეთილს, საჩუქრად ორ მათლაფა, სამ მათლაფა წვნიანს მიიღებს...

მა-მურე. მე არც ისე ძალიან მიყვარს ჩამბალი პური, ანტუან!

ყველას გაეცინება.

არმანდინა. კარგით, იგი მიიღებს ფორთოხალს.

მა-მურე. ელოიზა, სადაა ჩემი სათბურა?

ელლიზა. ახლა ივლისია, დედილო.

მა-მურე. ივლისი? ჰო, ივლისი. აბა წავედით.

ანტუანი. ეს რას ნიშნავს, ბებიკო, სტუმრებს ნახვამდის არ უნდა უთხრათ?

ელლიზა. გადაქანცულია. წვნიანის დროც მოუვიდა. წვნიანი უნდა დახვრიპოთ, დედილო.

მა-მურე. ჰო, ჰო, ნახვამდის.

ყველა. ვაშა.

არმანდინა. ბატონო ლე-ჟუა! გთხოვთ.

ბატონი ლე-ჟუა გადის.

ანტუანი. არმანდინა, ჩაშუშულის შემდეგ ბატონ ლე-ჟუას კიბორჩხალებსა და სოკოს მიართმევ.

არმანდინა. სოკო გათავდა.

ანტუანი. მაშინ ის ბატონის ტვინი მიართვით, შუადღისას რომ დატოვეს კლიენტებმა.

არმანდინა. მე ის კნუტებისთვის უნდა დამეყარა.

ანტუანი. კნუტები მოითმენენ.

(არმანდინა გადის)

ორას, რას ამბობდი, სხვა წყვილებიო?

ორასი. იქნებ არ ღირდეს-მეთქი ამ ორი ქორწინების დაჩქარება?

ანტუანი. რომელი ორი ქორწინების?

ორასი. ესტელისა და ლორანის, მარი-ჟოზეფისა და გილიომის.

ფერდინანდი. ბოლო-ბოლო მაგათ შეიძლება კიდევ მივცეთ ცოტადრო.

ანტუანი. ასეთი ქორწილები ჩვენი ოჯახის ტრადიციაა. ეს ყველაფერი ჯერ კიდევ მათ დაბადებამდე გადაწყდა.

ორასი. ჰოდა, იქნებ შევცდით, გრძნობებს სომ ვერ უბრძანებ?

ანტუანი. გრძნობებს? გილიომ! (დაჯდება. შემოდის გილიომი) გილიომ, რას იტყობდი მარი-ჟოზეფზე? მოგწონს? თუ არა მამის პატივისცემა და ოჯახის ღირსება, არ ჩასჭმუჭნიდი ქორწინებამდე? (გილიომი იცინის.) შეგიძლია წახვიდე. გრძნობები, გრძნობები... გრძნობებში შესანიშნავად ვერკვევი.

ფერდინანდი. თორემ რაში აღარ ერკვევი...

ანტუანი. ესტელისთვის კი ლორანი იქნება თუ სხვა... ო-ლა-ლა!

ორასი. შენ მეორე მხარე გაციწყდება.

ანტუანი. ობლებზე ამბობ? კი, ეგენი ჯერ კიდევ შეგვიშლიან ხელს! მეტი რაღა უნდა უნდოდეს ლორანს? კაცს სწავლის უფლება მივეცი.

ორასი. მოდი ორი-სამი წლით პარიზში გავუშვათ.

ანტუანი. პარიზში? გაგიჟდი? ვინ მიხედავს მერე პარიზში? სომ შეიძლება ვინმე შეუყვარდეს. გესმის, რას ლაპარაკობ?

ორასი. ნუ ყვირი ასე!

ანტუანი. ჰოდა, ვინმე რომ შეუყვარდეს, მერე?

ორასი. კარგი, კარგი, ოღონდ ნუ ყვირი.

ანტუანი. გაუჩენს შვილს და ჯვარსაც დააწერინებს. აი ასე შეიძლება აღმოჩნდეს ვილაც შემთხვევითი ქალის ხელში მურეთა ქონების გვარიანი ნაწილი. ო-ლა-ლა! არა, არა... ის ისევ „თეთრი ბატონის“ შედამხედველობის ქვეშ დარჩება. რაც შეეხება ესტელს, ნუ გეშინიათ, არ მოიწყენს. ახლა მარი-ჟოზეფის შესახებ. მაშ, არ მოსწონს მას ჩემი გილიომი?

ორასი. ზოგჯერ, როცა მას გილიომი ჩქლერთავს, საცოდავ ცხვარს მაგონებს, რომელსაც ძირის ძირამდე პარსავენ. ჰოდა, არა მგონია, გილიომზე ოცნებობდეს. გული რთული ორგანიზმია. აი, თუ გინდა, არმანდინას ჰკითხე.

ანტუანი. არმანდინა! (შემოდის არმანდინა.) ახლოს-მოდი, აი აქ დაჯექი. მოახსენე ამ ვაჟბატონს (ორასზე მიათითებს), ჩემზე თუ ოცნებობდი ჩვენს ქორწინებამდე?

არმანდინა. რაღა მახსოვს. არა, ოცნებები სულ არ მაწუხებდა. მითხრეს, ანტუანისა ხართ, ანტუანი კი შენიაო. ჰოდა, ყველაფერი ისე-დაც გარკვეული იყო. რაღა საჭირო იყო საქმროს ძებნა?

ანტუანი. ბიჭი იყავი და შეპყრობითელი ვინმეს, ბიძაჩემი ელუა ყველას თავის ადგილზე მოსვამდა. ო-ლა-ლა... ცოდვა გამხედრდეს სჯობს და, ბებიკო, თქვენი ქმარი ხომ ნაღდი ვაჟკაცი იყო, მამა-მამა

მა-მშრე. დიახ! (არმანდინა გადის.)

ალფონსი. ძალიან კარგი. თანახმა ვართ. დავაქორწინებთ ახალ-გაზრდებს და ჯანდაბას, აკეთონ პატარა მურეები.

ანტუანი. და აკეთებენ კიდევ. რას იტყვი, ბებია, თანახმა ხართ?

მა-მშრე. მამალმა თქვა, მე ვიყივლებ და გინდ გათენდეს და გინდ არაო.

ფერდინანდი. ნახვამდის, ანტუან.

ანტუანი. ნახვამდის.

ფერდინანდი. თუ ცირკიდან შენთან ვინმე მოვა, აი თანხმობის ფურცელი და თვითონ შეუვსე.

ანტუანი. კარგი.

ფერდინანდი. მხოლოდ ნამდვილი გვარი ჩააწერინე, ფსევდონიმი კი არა.

ანტუანი. კარგი, კარგი. შინაურები მომიკითხე.

ალფონსი და ფერდინანდი გადიან. მუსიკა.

ანტუანი თითოთ ემუქრება ორასს.

აა... ესეც გაზაფხული!

შემოდიან გილიოში, ლეონარდო, ლორანი, ესტელი, ჟიზელი და მარი-ჟოზეფი.

არმანდინა. ესტელ, ძალიან გამიხარდებოდა, თუ ცოტა ხელს წამაშველებდი.

(არმანდინა გადის.)

ანტუანი. ხელს წამაშველებდიო. ელოდე! სწორედ მაგის დარდი მაქვს. მითხარით, ბავშვებო, გრძნობები და სხვა ამდაგვარები ხომ დიდო ხანია თავბრუს გახვევთ, ასე არაა? მაშ, წინ საქორწინო სარეცლებისკენ, და რაც უფრო ადრე, მით უკეთესი.

მუსიკა.

არმანდინა. ანტუან, ანტუან!

ანტუანი გადის. შემოდის მარკუსი.

მარკუსი. გამარჯობათ!

ორასი. გამარჯობათ.

გოგონები იცინიან.

მარკუსი. გამარჯობათ, გოგონებო!

ესტელი და ჟიზელი. გამარჯობათ! (იცინიან.)

მარკუსი. რა, არ მელოდით?

გილიოში. ეს თქვენა ხართ ცირკის წარმომადგენელი?

მარკუსი. დიახ.

გილიოში. ასეც ვფიქრობდი (სიცილი.)

ორასი. წარმოდგენები რომ შაბათ-კვირას გამართოთ, თანახმა ხართ?

მარკუსი. დიას!

ორასი. თქვენ არასოდეს ყოფილხართ სან-ვიოში?

მარკუსი. არა. ხომ ვერ მეტყოდით, თქვენს ქალაქში თუ ცხოვრობენ ისეთი გვარის წარმომადგენლები, როგორიცაა მურე?

ორასი. მგონი, კი.

მარკუსი. პაპაჩემმა, რომელიც ძალიან ხნიერი წავიდა ამ ქვეყნიდან, ერთხელ ასეთი რამ მოხოვა: თუკი ოდესმე სან-ვიოში მოხვდები, უეჭველად მოძებნე მადამ მურეს საფლავიო. მე ჩავინიშნე კიდეც ფურცელზე: სელინა მურე.

ორასი. კი მაგრამ, რაში დასჭირდა ასეთი უცნაური რამის თხოვნა, ვერ გვეტყვი?

მარკუსი. ალბათ ბებრული ახირება?

ორასი. ბებია ცოცხალია (მუსიკა.) აი ისიც... შეტრიალდით!

მა-მურე. ვინ არის ეს კაცი?

ელმოზა. ის ცირკიდან გახლავთ, დედილო.

მა-მურე. აჰა... ცირკი. ნამყოფი ვარ... რას აკეთებს ცირკში, თავდაყირა დადის?

გილიომი. არა, მას მხეცები ჰყავს.

გობონები. მხეცები ჰყავს, ბებია.

მა-მურე. აჰა... ძალიან კარგი... დიას, დიას...

ანტუანი. (შემოდის.) მობრძანდით უკვე, ბატონო?... უჰ... მარკუს... ქალაქის მერმა გადმოიტაცა თანხმობის ფურცელი თქვენთვის. პატარა ფორმალობადაა საჭირო, თქვენი გვარი და სახელია შიგ შესატანი. მხოლოდ ნამდვილი გვარი და სახელი. რადგან პროფესორი მარკუსი ვილაც წინასწარმეტყველის სახელს უფრო წააგავს.

მარკუსი. ესე ფრანკერი...

ანტუანი. ფრანკერი.

მა-მურე. რა თქვი?

ანტუანი. ნუ შფოთავთ, ბებია.

მა-მურე. შენ ფრანკერი ახსენე?

ანტუანი. ეს ამ ბატონის გვარი გახლავთ.

მა-მურე. ფრანკერი...

ანტუანი. აი აქ მოაწერეთ ხელი. ღვინოს ხომ არ ინებებდით?

მარკუსი. გმადლობთ.

ანტუანი გადის. ორასიც.

მა-მურე. ფრანკერ!

მარკუსი. დიას, ქალბატონო.

მა-მურე. მამა თუ გყავს?

მარკუსი. მოკვდა. ტრაპეციიდან ჩამოვარდა.

მა-მურე. რა ერქვა?

მარკუსი. ლეონარდო... ისე კი ლუსიენ ფრანკერი.

მა-მურე. პაპა, პაპა თუ გყავს?

მარკუსი. ისიც ამ ოცი წლის წინ გარდაიცვალა. თქვენი ხნის ხალხი მას კარგად იცნობდა. „ალექსანდრე — ბორკილების მკვანეტელი“.

მა-მურე. ელოიზა, სადაა ჩემი სათბურა?

ელმოიზა. ხომ გითხარით, ახლა ივლისია, ივლისი.

მა-მურე. დიახ... თუმც მე სულაც არ მცივა...

დვილად ფრანკური თქვა?

ელმოიზა. დიახ, დიახ, ფრანკური თქვა.

მა-მურე. ნახვამდის, ჩემო ფრანკერ!

მარკუსი. ნახვამდის, ქალბატონო!

მა-მურე. ვნახავ შენს ცირკს... ვნახავ, რადგან ეს ჩემი დღესასწაულია. და შენ დაინახავ, როგორ მიყვარს ცირკი. როგორ ვატყაპუნებ ხელისგულებს (ტაშს შემოჰკრავს).

ანტუანი (შემოდის.) რას შურებით, ბებია! ეგ თქვენი მხიარულება ცერემონიალისთვის შემოინახეთ. დამშვიდდით!

მა-მურე. ცეკვები თუ გიყვარს, ჩემო ფრანკერ?

ანტუანი. რა დაგემართათ? რა აუვარდა თავში? გაიყვანეთ და დააძინეთ ახლავე! (მა-მურე გაჰყავთ.) თუ წვნიანი მიირთვა, იმავე წამს ანარქისტად იქცევა ხოლმე (გადის).

ფ ა რ დ ა

II სურათი

საღამო

მუსიკა. სცენაზე დგას მარკუსი. შემოდის მარი-ჟოზეფი. მეორე სართულის ფანჯრებიდან იმზირებიან ესტელი და ჟიზელი. იცინიან.

მარკუსი. თქვენი მეგობრები სულელებივით იცინიან.

მარი-ჟოზეფი. ეგენი ჩემი ბიძაშვილები არიან.

მარკუსი. ძალიან ბევრს იცინიან თქვენი ბიძაშვილები.

მარი-ჟოზეფი. მაშინ იცინიან, როცა არ იციან, რა აკეთონ, ან არ ესმით, რა ხდება.

მარკუსი. მერე ხშირად იცინიან ასე?

მარი-ჟოზეფი. თითქმის ყოველთვის.

მარკუსი. თქვენ რა გქვიათ?

მარი-ჟოზეფი. იმას, რომელიც უფრო მეტს იცინის, ჟიზელი ჰქვია.

მარკუსი. და თქვენ?

მარი-ჟოზეფი. რომელიც უფრო ცოტას იცინის, ესტელია.

მარკუსი. ლამაზები არიან. მაგრამ ძალიან ბევრს იცინიან... არც ისე გულცივიები უნდა იყვნენ, არა?

მარი-ჟოზეფი. მე კი მარი-ჟოზეფი ვარ.

მარკუსი. ლამაზი სახელია.

მარი-ჟოზეფი. შინ ფიფინას მეძახიან.

მარტუსი. მე კი ჟოზის დაგარქმევდით. როდის იხდით ხოლმე დღეობას, წმინდა მარიამობას თუ წმინდა ჟოზეფობას?

მარი-ჟოზეფი. არც როდის. მხოლოდ დიდი ბებია თუ მოძილოცავს დაბადების დღეს, როცა მოაგონდება. მე ცხრამეტე-სამეტამებერში დარ დაბადებული.

მარტუსი. სექტემბერში. მე ამ დროს სადმე სამხრეთში ვიქნები. პროვანსში ან შესაძლოა სულაც კორსიკაზე.

მარი-ჟოზეფი. ბევრ ქვეყნებს ნახულობთ?

მარტუსი. კი.

მარი-ჟოზეფი. თქვენი მხეცები ავებია?

მარტუსი. ყველანაირები არიან.

მარი-ჟოზეფი. როცა ღრიალებენ, რას აკეთებთ მაშინ?

მარტუსი. დამბაჩას ვისვრი ჰაერში.

მარი-ჟოზეფი. და ეს მათ გრძნობებზე მოქმედებს?

მარტუსი. არა, ეს მხოლოდ მაყურებლის გრძნობებზე მოქმედებს.

თუ ვეფხვი ცუდ ხასიათზეა, მას დამბაჩის გასროლით ვერ შეაშინებ.

მარი-ჟოზეფი. მაშ რა აშინებს?

მარტუსი. გამოსხედეა.

მარი-ჟოზეფი. ო... დიახ... თქვენ უცნაურად უმზერთ ქალებს.

მარტუსი. უცნაურად?

მარი-ჟოზეფი. ისინი ასე ამბობენ.

მარტუსი. ვინ, თქვენი ბიძაშვილები?

მარი-ჟოზეფი. დიახ, ასე ფიქრობენ.

მარტუსი. თქვენ? თქვენ როგორ გიმზერთ თქვენი შეყვარებული?

მარი-ჟოზეფი. შეყვარებული არ მყავს.

მარტუსი. არ გყავთ?

მარი-ჟოზეფი. თუმცა... მყავს... ჩემი ბიძაშვილი.

მარტუსი. უყვარხართ?

მარი-ჟოზეფი. დიახ, ჯვარი უნდა დავიწეროთ.

მარტუსი. არ გიყვართ იგი? მაშ, რატომ მიჰყვებით?

მარი-ჟოზეფი. ასეა გადაწყვეტილი.

მარტუსი. ნუ აჩქარდებით. იქნებ სხვა ვინმე გამოჩნდეს.

მარი-ჟოზეფი. არა, ეს შეუძლებელია. ჩვენს ოჯახში მხოლოდ ერთმანეთზე ქორწინდებიან.

მარტუსი. რა ბედნიერები ხართ ქალები.

მარი-ჟოზეფი. ბევრმა მათგანმა ღრმა მოხუცებულობამდე მიაღწია. უკვე გვიანია, ღამე მშვიდობის.

მარტუსი. ღამე მშვიდობის.

მარი-ჟოზეფი. დაბრუნდებით?

მარტუსი. ცირკთან ერთად.

მარი-ჟოზეფი. რვა დღის შემდეგ?

მარტუსი. იქნებ უფრო ადრეც. შეიძლება ცხენის გასასეირნებლად მოვიდეთ აქ.

მარი-ჟოზეფი. სვალ სარეცხი უნდა წავიღო მდინარეზე.

მარტუსი. შორსაა აქედან ეგ მდინარე?

მარი-შოჭეში. არა, სულ ახლოა... აგერ იქ, სკოლის უკან.

მარტუსი. მარტო იქნებით თუ ბიძაშვილებთან ერთად?

მარი-შოჭეში. ისინი სიამოვნებით დამითმობენ საცხოვრებლად.

ღამე მშვიდობისა.

მუსიკა.

მარტუსი. ღამე მშვიდობისა.

მუსიკა.

ფ ა რ დ ა

III სურათი

ზაიზის წინ

ანტუანი. როგორმე უნდა დამეხმარო, ორას! გაისეირნე მათთან ერთად. ეთამაშე რაიმე. მიხსენი! გადამარჩინე! მთელი დღეა ას ორმოცდაშვიდი მურე კისერზე მაზის. ფერდინანდ, ერნესტინამ ტელეგრამა გამთავზაგნა, სამსაათიან მატარებელს მოჰყვება თავის ბავშვებთანად. მთლად გადამაფიქრდა, ვერ დააბინავებ სადმე?

ფერდინანდი. სად?

ანტუანი. შენთან, თუ გინდა.

ფერდინანდი. მე უკვე დავაბინავე ჩემთან ჩვიდმეტი კაცი.

ანტუანი. მაშინ თავშესაფარში ან სკოლაში, მაინცდამაინც არ არიან კომფორტს მიჩვეულნი.

ფერდინანდი. აუცილებელი იყო ხაზი გაგესვა მათი სიღარიბისთვის?

ანტუანი. მე მიყვარს და პატივსაც ვცემ ყველას, ვინც კი ჩემი ოჯახის წევრია, მაგრამ ზედ ხომ არ გადავყვები? ყური დამიგდე, ალფონს, უთხარი შენს ცოლს სასწრაფოდ ჩაჯდეს ავტობუსში, გაემგზავროს ეერვეში და მთელი ჭურჭელი, რაც კი რამე გააჩნია, თან წამოიღოს.

ალფონსი. კაბა რომ უნდა მოიზომოს?

ანტუანი. ავტობუსში მოიზომოს. რა არის, რა მოხდა?

პიერი მური. გადასარევი ამინდია, არა, ანტუან?

ანტუანი. კი, კი... ლეონარდო, ლანდელთან უნდა გაგარდე.

პიერი. როგორც გატყობ, ამ ხუთ წელიწადში აქ ბევრი რამ შეცვლილა.

ანტუანი. ჰო, ჰო... მოახსენე, არ გვეყოფნის...

პიერი. განსაკუთრებით ფოსტასთან.

ანტუანი. ასეა.

ლეონარდო. რა არ გვეყოფნის?

ანტუანი. რა და სამი საყრდენი დიდი მაგიდისთვის.

პიერი. რა შეკვალეს ფოსტასთან?

ანტუანი. ფოსტის ყუთი გადაღებეს. (ლეონარდოს.) გაიქეცი რაღა!

პიერი. ა, აი თურმე რა ყოფილა.

ანტუანი. შენ ისევ მაგ ყვავილწუნულს დასტრიალებ? წუ აჩქარდები, შევილო, დანარჩენი საქმე თავისით მოგვარდება. შენ შენი საქმე უკვე მოამთავრე. ო, მაპატიეთ, თქვენ ნადირს ყარაულობთ. ხედავ, ბატონი მხედარ ქალზე ნადირობს. ბრავო! სჯობს ქალი გადააყირავო, ვიდრე ბოთლი. ესაა მურეს ჯიშის მამაკაცთა დევიზი. გაერთე და გაერთე!

ანტუანი გადის. გადიან მხედარი ქალი, ლორანი და გილიომი. შემოდის მარკუსი, ესტელი და ჟიზელი.

ესტელი. ფიფინა! აუ, რა ცხელა, ოფლად ვიღვრები. ფიფინა, მოგვეხმარე რა ნავაჭრის გადარჩევაში!

შემოდის მარი-ჟოზეფი, აგროვებს ნავაჭრს. შემოდის გილიომი.

გილიომი. მამ ხვალ კლასი უნდა გვაჩვენოთ, არა? ველური მხეცები გყავთ თუ ნაკრძალიდან წამოყვანილნი?

მარკუსი. თქვენ იხილავთ მხეცებს, მე თვითონ რომ გავაბი მახეში სიამსა და სუმატრაში.

გილიომი. ქალების საძებნელადაც რომ ასე შორს უწევდეს კაცს წასვლა, ალბათ ვერც მოახერხებდა დაქორწინებას, არა, ფიფინა? (მარი-ჟოზეფი გადის.) რა გოგოა! ცოტა ჩათქვირებულიც კია, არა?

მარკუსი. ერთი რამ შემიძლია ვთქვა. თქვენი შესაფერი არ უნდა იყოს.

გილიომი. ვინ?

მარკუსი. თქვენი საცოლე.

გილიომი. რატომ? ჯერჯერობით ცოტა მორცხვია, მაგრამ ჩვენ მისგან ისეთ ქალს ჩამოვაქანდაკებთ! დიახ, ქალსაც თავისებური წვრთნა სჭირდება, ისევე როგორც მხეცებს. ასე არაა? ნახვამდის! (გადის.)

შემოდის ესტელი და ჟიზელი.

ესტელი. თქვენ სახლს ათვალიერებთ?

ჟიზელი. იცით რა, თუ გნებავთ, ოთახებსაც დაგათვალიერებინებთ.

ესტელი. თუმც ახლა ყველა დაკავებულია. აგერ იქ ჩვენი მშობლების ოთახია... ეს ბებიასი. მის გვერდით კი მარი-ჟოზეფისა. მაგას ბედმა გაუმართლა, უკვე ოთახიც გამოუყვეს, თუმცა მაგ ოთახში მალე გილიომიც შესახლდება.

ჟიზელი. ჩვენ არც ისე გავვიმართლა, მაგრამ მაინც მშვენივრად ვგრძნობთ თავს. ასე არაა, ესტელ?

ესტელი. ჩვენი ოთახები აი ამ მხარესაა, ხედავთ?

ჟიზელი. ჩვენი ფანჯრები აივანზე გამოდის. ლამლამობით გარეთ გამოსვლა შეიძლება და სუფთა ჰაერის ჩაყლაბვა.

ესტელი. თუმცა საშიშიცაა. ერთხელ ღამით ვიღაც ბიჭი გადმოძვრა აივანზე. ეს არც ისე ძნელია, აგურებს თუ მოეჭიდები. კიბეებსაც კი სჯობს. ისე რომ ზაფხულობით ყოველთვის ღია მაქვს ფანჯრები.

შიჩელი. მეც ღია მაქვს ფანჯრები. თუ მოისურვა ვინმემ და ამ ღიანებს ამოჰყვა, შიშველსაც კი მნახავს. ხედავთ ამ მსხვილ ტოტებს? ხშირად სწორედ აქედან მიყვარს გადაძრომა ჩემს ოთახში.

მარკუსი (დგება.) ძალიან კარგი, გოგონებო, დაელოდეთ სტუმარს, ის უეჭველად გესტუმრებათ (გადის).

ესტელი. თუ ამ ღამეს ჩემთან ამოვა, ხომ არ გამამხელ?

შიჩელი. მოვა?

ესტელი. რა ვიცი.

შიჩელი. მაგრამ თუკი ის ჩემთან გადმოძვრა, შენც არ იტყვი ხომ არაფერს?

ესტელი. არა. სამაგიეროდ როცა წავა, ერთმანეთს მოვუყვებით ყველაფერს.

შიჩელი. რა თქმა უნდა.

ესტელი. გვექნება მოსაგონარი ქორწინების შემდეგ...

ბნელდება.

ფ ა რ დ ა

IV სურათი

პიურე

სიბნელე. მუსიკა. მომღერალ გოგონათა გუნდი. შემოჰყავთ მა-მურე.

პიურე. აი უკვე მივედით ჩვენი პატარა სიტყვის დასკვნით ნაწილთან. ახლა უკვე სულ ცოტაა დაგვრჩა. ქალბატონო მურე! (მა-მურე ხვრინავს.) ქალბატონო მურე, ქალბატონო მურე... სულ ოდნავ, სულ ოდნავ კიდევ დაატანეთ თავს ძალა, რომ კარგად დაიმახსოვროთ ბოლო ფრაზა. ჩვენ...

მა-მურე. შენ მე გადამქანცე, კიურე.

შემოდიან ესპრი და ვიქტორინა.

ვინ მოვიდა?

ესპრი. ეს ჩვენა ვართ.

მა-მურე. თქვენა ხართ? დასხედით!

პიურე. ოჰო... მაღამ მურე სტუმრებსაც იღებს.

მა-მურე. როდის დამტოვებენ მთლად მარტოდ, არასოდეს?

პიურე. კი მაგრამ, ეს ხომ თქვენი საკუთარი და ქალბატონი ვიქტორინა და თქვენი ვაჟიშვილი ესპრია!

მა-მურე. ესპრი, რატომ არ გინდა გამოიყენო დღესასწაული და ცოლი შეერთო?

მსპრი. მე ორჯერ დავქვრივდი უკვე, დედა.

მამ-მშრამ. ვიცი, ვიცი... ლეონტინა და ჟილბერტა. მე ჟილბერტა უფრო მომწონდა, ფეხებდაგრეხილი კი იყო, მაგრამ უბოროტო. საცო-
ლე საშუალო წლოვანებისა უნდა შეარჩიო, დაახლოებით შენი ტოლი.

მსპრი. ის მე რჩებს დამადგამს, დედა.

მარსაში
მან მარსაში

მამ-მშრამ. რა მოხდა შერე, გაერთობი.

მშრამ. ქალბატონო მურე!

მამ-მშრამ. არ მიყვარს, როცა ჩემი ახლობლები უსაქმოდ რჩებიან.
აი ეს მთლად უსაქმოდ დარჩა.

მსპრი. მე თადარიგში ოცი წლის წინ გავედი.

მამ-მშრამ. რას იზამ, ცხენოსანთა პოლკში ახლა მხოლოდ ბიჭბუჭებს
რიცხავენ. შენ ჩამოჯექი უკვე, ვიქტორინა?

ვიქტორინა. დიახ, დიახ...

მამ-მშრამ. მით უკეთესი. მაინც ვერ გხედავ.

მშრამ. სულ მალე ალბათ ასი წლის იუბილესაც გადავიხდით. სა-
ოცარია, როგორ შემოინახეთ დღემდე სიქალწულე.

ვიქტორინა. მე ჯერ კიდევ მაქვს დრო, მე ჯერ მხოლოდ ოთხმოც-
დამეათე წელში ვარ.

მშრამ. ღმერთო ჩემო, ის ჯერ მხოლოდ ოთხმოცდამეათე წელშია.
ალბათ რამდენი რამ გაქვთ მოსაგონარი, სათქმელი...

მამ-მშრამ. გვაქვს, გვაქვს. მაგრამ არაფერს ვუყვებით ერთმანეთს.
მე არც ისე ვუფრთხილდები ჩვენს ურთიერთობებს.

მშრამ. ყველა ადამიანი უნდა გიყვარდეთ, ქალბატონო მურე.

მამ-მშრამ. შენ უკვე მეჩვიდმეტე ხარ, ვინც ამას მეუბნება, კიურე.
შენ ალბათ ფანტაზიორი ხარ.

მშრამ. გთხოვთ ოდნავ კიდევ დაატანოთ თავს ძალა, სულ ოდნავ.
ამჯერად უკვე საბოლოოდ და გაგათავისუფლებთ. ჩვენ ბევრჯერ გავუ-
ძელით ბედის უკუღმართობას...

მამ-მშრამ. აი, ეგ კი მართლაც ჭეშმარიტებაა.

მშრამ. გაიმეორეთ, მამ-მურე. ჩვენ ბევრჯერ გავუძელით...

მამ-მშრამ. ჩვენ ბევრჯერ გავუძელით ბედის უკუღმართობას. მა-
რთალია, რომ ცირკმა ტიურის მოედანზე უნდა გამართოს წარმოდ-
გენა?

მშრამ. ცირკზე მერე ვილაპარაკებთ. ჩვენ ბევრჯერ გავუძელით
ბედის უკუღმართობას... რადგანაც ვიცი, რომ ამ ყველაფერს ღმერ-
თი გვიგზავნის ციდან.

მამ-მშრამ. ყველაფერს ღმერთი გვიგზავნის ციდან... კი, ამ საქმეში
ის ნამდვილად ხელგაშლილია.

მშრამ. ქალბატონო მურე, ქალბატონო მურე!

მამ-მშრამ. რით კვებავს თავის მხეცებს ფრანკერი?

მშრამ. ცხოველებზე მერე ვილაპარაკოთ.

მამ-მშრამ. მერე?

მშრამ. ყველაფერს ღმერთი გვიგზავნის ციდან და სამართლიანად
ანაწილებს...

მამ-მშრამ. სამართლიანად ანაწილებს.

ქიშრე. და ბოლოს ერთი ფრაზა, რომელიც თქვენ ძალიან კარგად იცით. ეს ყოველივე... ეს ყოველივე... დამავიწყდა.

მა-მშრე. ეს ყოველივე. უნდა მოგახსენოთ, რომ ჩვენ მუდამ მხარში ვედექით ერთმანეთს და ჩვენს ოჯახს უფლება აქვს ღირსეულად მალლა ეჭიროს თავი.

ქიშრე. ძალიან კარგი.

მა-მშრე. დიახ, დიახ... ჩვენს ოჯახს უფლება აქვს ღირსეულად ეჭიროს თავი... აი, რას ვეტყვი მათ (ესვრის კიურეს ბალიშს.)

შემოდის ელოიზა.

ელოიზა. რა ხდება ეს, დედილო?

ქიშრე. შესანიშნავია, ბებია! ჩვენ უკვე ვიცით ჩვენი პატარა სიტყვა და მას ისე წავიკითხავთ, როგორც დიდები. და მე წინასწარვე ვგრძნობ, რომ ბევრი ალბათ აცრემლდება კიდევ.

მა-მშრე. რა შუაშია ცრემლები, თქვენ რა, დასაფლავებას მიპირებთ?

ელოიზა. აღელვებისგან, დედილო! სან-ვიოს პატარები და ყველაზე უხუცესი ფრანგი ფრანგთა შორის. მთელი სან-ვიო ატირდება.

მა-მშრე. იცი, რას ვეტყვი, პატარავ? ჩვენს ქალაქს მუდამ აკლდა გართობა. ელოიზა, ფიფინაა ის, ბილიკზე, სეივანში?

ელოიზა. მგონი კი. სეირნობს და ქსოვს.

მა-მშრე. გუშინ ის ვილაცას ელოდა... ვილაცას, ვინც ესტუმრა კიდევ.

ელოიზა. თავის ვილიომს ალბათ.

მა-მშრე. სულაც არა.

ელოიზა. მაშ ვის, დედილო?

მა-მშრე. არ მიყვარს საიდუმლოს გამხელა, ელოიზა.

ელოიზა. აქედან ვერც დაინახავდით, თქვენ ხომ ცუდად ხედავთ.

მა-მშრე. მაგრამ გამოცდილება? დიახ, დიახ, „უნდა მოგახსენოთ, რომ ჩვენ მუდამ მხარში ვედექით ერთმანეთს და ჩვენს ოჯახს უფლება აქვს ღირსეულად მალლა ეჭიროს თავი“. შენ აქ ხარ ისევ?

ქიშრე. ქალბატონო მურე, თქვენ გაზეთის კორესპონდენტებთან მოგიწყვეთ გასაუბრება. დიახ, და ძალზე გულის ამარწყებელი იქნებოდა, თუ ჩვენი იუბილარი სიტყვის წარმოთქმის შემდეგ, იქვე, თვითონვე მიიპატიჟებდა ყველას სასაფლაოზე.

მა-მშრე. შენ გინდა ჩემი იუბილეს დღეს მივიცვალო, კიურე?

ქიშრე. არა, ბებია, თქვენ თხოვნით მიმართავთ სტუმრებს თქვენი ახლობლების საფლავები მოინახულონ. თქვენ ალბათ ბევრი ახლობელი დაკარგეთ.

მა-მშრე. მეც ასე ვფიქრობ.

ქიშრე. სტუმრებს აუხსნით, „რომ ყვავილებს მიიტანთ და ილოცებთ მათ საფლავებზე“.

მა-მშრე. რატომ საფლავებზე? რა სევდიანი რამ იქნებოდა, მიცვალებულები რომ მართლაც საფლავებში რჩებოდნენ იმის მოლოდინში, ვინმე მოვა და ჭიქა ღვინოს წავვიქცევს ხავსმოდებულ ბორცვებზეო...

ქიშრე. ისინი ღვთის წიაღში არიან, რა თქმა უნდა. მე ამის იმე-
დი მაქვს, ასე ვთქვათ. მაგრამ თქვენ ხომ მათ სასაფლაოზე მიასვენებ-
დით?

მა-მშრე. კი, მაგრამ იქ როდი ვტოვებდი. ამიტომ არც ვიცი, სად
არიან ახლა. ზოგიერთები არსადაც არ არიან ალბათ. მაგრამ ისინი,
ვინც მე მიყვარდა... რადგან მურეთა შორისაც იყვნენ ისეთებიც, ვინც
მე მიყვარდა...

ქიშრე. ყველა!

მა-მშრე. არა, ყველა არა. ზოგიერთები. მე მათ საქებნელად სა-
საფლაოზე არ დავდივარ. რადგან ისინი აქ არიან, ჩემს გულში და არა
სხვაგან.

ქიშრე. ოდესმე აღარც თქვენ იქნებით, ბებია, სასაფლაო კი იარ-
სებებს.

მა-მშრე. იქ ჩემს ბებერ ძვლებს ჩაასვენებენ. მაგრამ ვის შეუძ-
ლია იმის დამტკიცება, რომ მართლაც იქ ვწევარ? მე მხოლოდ იმათ
გულებში ვიარსებებ, ვისთვისაც ძვირფასი იყო ჩემი სიცოცხლე.

ელლიზა მარცხნივ გადის.

ქიშრე. ნახვამდის, ქალბატონო მურე!

მა-მშრე. თქვენებს მოკითხვა.

ქიშრე. ნახვამდის, მადამ.

ვიქტორინა. მადმუაზელ.

ქიშრე. მადმუაზელ ვიქტორინა. ნახვამდის, ბატონო ესპრი.

ესპრი. ნაბიჯით, ჩორთით, ოთხით. შეტევა!

ქიშრე. ნუ შეწუხდებით.

კიურე მარჯვენა მხარეს გადის.

ესპრი. ამ რეგვენმა თავი აიწყვიტა და საცაა ხევში გადაიჩეხება.

მოსწიე ლავამი, მოუღრიცე თავი.

მა-მშრე. შენ ჯარისკაცობანას თამაშობ, ბიჭუნო? დაიჭირე დი-
ლას ზუთხი?

ესპრი. არა, დედა. წყალი მთლად გამჭვირვალე იყო.

მა-მშრე. შენ ხომ არ იტყვი რამეს, ვიქტორინა?

ვიქტორინა. მე არაფერი მაქვს სათქმელი.

მა-მშრე. მით უკეთესი. მიდიხარ ცირკში?

ვიქტორინა. ცირკში? ჩემს ასაკში?

მა-მშრე. მე კი მივდივარ.

ესპრი საყვირს ჩაჰბერს.

ვიქტორინა. შენ ეს მარში ღედის იუბილეზე უნდა შეასრულო,
ესპრი?

ესპრი. არ ვიცი.

ვიქტორინა. აუ, რა მელოდიაა. ხა, ხა, ხა! კიდევ კარგი, ჩემი
დღესასწაული არ არის. სხვათა შორის, ჩემო კარგო, არც ისე ძნელია
ას წლამდე მიღწევა, თუკი ასე გელოდიავეებიან ყველანი (ტირის).

მა-მშრე. ისევ იკბინები, არა? კბილები რომ აღარა გაქვს, ბე-
ბერო ფაშატო!

ესპრი საყვირს ჩაჰბერს.

ფ ა რ დ ა

V სურათი

მდინარე

სიბნელე — გუნდი

მარი-ჟოზეფი. ეს ბებიას საპატივსაცემოდ მღერიან.
 მარკუსი. მისთვის არაფერს იშურებენ.
 მარი-ჟოზეფი. მთელი ქალაქი დამტკბარ გუნებაზეა. ყველა ფიქრობს, რომ ეს მისი დღესასწაულია. ხვალ დიდი ღრეობა გაიმართება სასიყვარულო ფინალებით.
 მარკუსი. ლხინი, დროსტარება... აქვთ კიდევ მიზეზი.
 მარი-ჟოზეფი. გვიანობამდე იცეკვებენ მოედანზე.
 მარკუსი. თქვენც გისურვებთ კარგად მოლხენას.
 მარი-ჟოზეფი. ოჰ, ჩემთვის უკვე დამთავრდა დღესასწაული.
 მარკუსი. როგორ? განა ის თქვენთვის ადრე დაიწყო?
 მარი-ჟოზეფი. არა, მე სულ სხვა ზეიმი მქონდა.
 მარკუსი. გული გატკინეთ, ჟოზე? იშვიათად თუ მქონია რვადღიანი შესვენება. იცით, ეს დღეები ჩემთვის მშობლიურ სოფელში გატარებულ არდადეგებს უფრო ჰგავდა. მუდამ მემახსოვრება სან-ვიო და მისი პატარა მდინარე, სადაც თეთრეულს რეცხავენ. ჩვენ ვეღარ შევხვდებით ერთმანეთს, ჟოზე?
 მარი-ჟოზეფი. დღეს საღამოს მე თქვენ არენაზე გიხილავთ... ხვალ კი ალბათ შორიდან თუ მოგკრავთ თვალს დღესასწაულზე, აუარებელ ხალხში. ზეგ დილას კი უკვე გაემგზავრებით.
 მარკუსი. მე თქვენზე ბევრს ვიფიქრებ, ჟოზე. თვალი მოგკარით თუ არა, ასე მეგონა, ახლობლები ვიყავით, რომ პატარაობისას ჩვენი მშობლები გვერდიგვერდ არწევდნენ ჩვენს აკვნებს.
 მარი-ჟოზეფი. მით უკეთესი. გექნებათ ტკბილი მოსაგონარი.
 მარკუსი. თქვენ გადასარევი ხართ.
 მარი-ჟოზეფი. თქვენ ალბათ ხშირად ხვდებით გადასარევ გოგონებს.
 მარკუსი. არა. მე უფრო ხშირად თავქარიანებს თუ მოვეწონები. სერიოზულებისთვის მე ნული ვარ.
 მარი-ჟოზეფი. თქვენ მხოლოდ გაბედული ქალი თუ გამოგყვებათ.
 მარკუსი. მასეთი ჯერ არავინ შემხვედრია.
 მარი-ჟოზეფი. მალე ესტელი და ქიზელი დაბრუნდებიან სკოლიდან. უნდა წავიდე.
 მარკუსი. ჟოზე, არ შეგიძლია ხვალ სულ ერთი წამით მაინც გამონახო დრო?
 მარი-ჟოზეფი. ეგ შეუძლებელია.
 მარკუსი. დღეს ღამით?

მარი-ჟოზეფი. ეგეც შეუძლებელია. იცით, როგორ მოსწონხართ ესტელსა და ჟიზელს? თუ ეს თქვენც დაგაინტერესებდათ, ისინი თანახმა იქნებიან. აი, თქვენთან ერთად გაქცევასე კი, რა თქმა უნდა, უარს იტყვიან, გამბედაობა არ ეყოფათ. შუალამისას, უჩუმრად, ისე რომ, ვერავინ ვერაფერი გაიგოს... ისინი სწორედ ამას ელიან, მხოლოდ ეს არ დაუძრავ.

მარკუსი. თქვენ ტირით, ჟოზე? (მუსიკა.)

მარი-ჟოზეფი. მე გამბედაობის გარეშეც წამოგყვებოდით, მაგრამ ისინი გამოთკავენ, არ გამომიშვებენ.

მარკუსი. პო, რა თქმა უნდა... რა თქმა უნდა... ნულარ იფიქრებთ ჩემზე, მორჩა და გათავდა.

მარი-ჟოზეფი (გადის და ისევ ბრუნდება.) მომისმინეთ... თქვენ შეგიძლიათ... პო, როგორც თქვით, ამ ღამით... თუკი გსურთ ასე... (გარბის.)

მუსიკა. გოგონათა გუნდი სიმღერით გადის. მარკუსი მათ მიჰყვება.

ფ ა რ დ ა

VI სუბატი

ჟურნალისტი

ესპრი. ნაბიჯით, ჩორთით, ოთხით... მიდი, ჩეხე, გაუყარე! არმანდინა. ბებია, კორესპონდენტია „პარიზის ექოდან“.

შემოდის ანტუანი.

ანტუანი. მობრძანდით, მობრძანდით.

შემოდის ჟურნალისტი, ფერდინანდი და გილიომი.

ჟურნალისტი (ვიქტორინაზე.) ეს არის ასწლიანი?

გიმეტორინა. არა, აი ის! მე ჯერ კიდევ ახალგაზრდა ვარ (სიცილი.)

ანტუანი. არა, არა!

ფერდინანდი. აი, ორივე ერთად, უხუცესი და მისი და — ვიქტორინა.

არმანდინა. უტკბილესნი, განსაკუთრებით ბებია მურე.

ჟურნალისტი. ორი დედაბერი, მაგრამ ეს უფრო უძველესია, არა?

მა-მურე. დიახ, უძველესია! თქვენ გაგიმართლათ, გენაცვალე, რომ ის იხილეთ.

ჟურნალისტი. ნამდვილად ას ექვსი წლისაა? მშვენივრად გამოიყურება.

მა-მშრე. ვცდილობ კარგად გამოვიყურებოდე, ხალხს გული რომ არ აეროს.

ფერდინანდი. იცით, რა ჯანმრთელია?

ანტუანი. იცით, რა ხალისიანი და მხიარულია?

არმანდინა. იცით, რა ნაკვებია?

მა-მშრე. თქვენ რა, გაყიდვას მიპირებთ? კბილები რომ მაკლია?

შურნალისტი. როგორ, სულ არაფერი გაწუხებთ, ქალბატონო, არავითარი ავადმყოფობა?

მა-მშრე. ოდესღაც მქონდა სურდო.

შურნალისტი. სურდო.

მა-მშრე. არ ჩაწერო, იმიტომ რომ გამიარა. აი, ამას კი ყვავილი მქონდა, მუდამ რომ თავის კვალს ტოვებს.

ვიქტორინა. ტყუის, ტყუის!

შურნალისტი. მაშასადამე, ის ლუი-ფილიპეს მეფობისას დაიბადა? თქვენ იგი ნანახიც გყავთ?

მა-მშრე. ის სან-ვიოში ჩამობრძანდა და ყვავილების თაიგული მივართვი. მაშინ ყველაზე უმცროსი მე ვიყავი. სელინას მუდამ საპატო ადგილი ეკავა.

შურნალისტი. იმპერატორი? ნაპოლეონიც ნანახი გყავთ?

მა-მშრე. ვნახე, ვნახე... ტიულრიში. მასთან მისაუბრია კიდევ პარიზში ჩავუდი, რათა მისთვის რაღაც-რაღაცები მეთხოვა...

ანტუანი. არა. უკვე აურია. სჯობს ის ჰკითხოთ, თუ...

ფერდინანდი. ბები, თქვენ არაფერიც არ გახსოვთ.

არმანდინა. ბები, თქვენ არაფერიც არ გახსოვთ.

მა-მშრე. არ მახსოვს? პო, თუკი ესენი ასე ამბობენ, ალბათ აღარ მახსოვს. მაგრამ მე ის მართლაც ნანახი მყავს, იმპერატორი. ისინი ორნი იყვნენ. დაბალი მაგიდასთან იჯდა, მაღალი და ახოვანი კი, ლამაზ მუნდირში იდგა. „ბატონო“, — მივმართე მე ახოვანს, მაგრამ მან მანიშნა და მეც მივხვდი, რომ დაბალი უფრო მაღალი იყო. ისე, არა უჭირდა რა, თუმცა მე სხვა გემოვნება მაქვს. ნიკაპზე წვერი მქონდა მოშვეებული, ჩემს საწყალ ქმარს ჰგავდა ოდნავ, რამაც დამამშვიდა... და იმედი გამიცრუა.

შურნალისტი. რა გითხრათ?

მა-მშრე. მითხრა, კარგი ქალი ხართო. არ მომეწონა მისი სახის ფერი, სანთელივით ყვითელი ფერი ედო. მინდოდა მეთქვა: „თქვენო უდიდებულესობავ, კარგი იქნებოდა, რომ თქვენი კუჭისთვის მიგეხედათ“. ვწუხვარ, რომ ვერ ვუთხარი. ორმოცი წლისა ცოტა მორიდებული ხარ.

შურნალისტი. კიდევ სულ ცოტა, გაზეთისთვის...

მა-მშრე. მე არ ვკითხულობ გაზეთებს.

ვიქტორინა. მას ძალიან ცუდი მხედველობა აქვს.

ანტუანი. ვაქტორინა!

(გილიომს გაჰყავს ვიქტორინა.)

არმანდინა. იგი გადაიქანცა.

ჟურნალისტი. მე ბედნიერი ვარ, რომ უზუცესი ვიხილე. დარწმუნებული ვარ, ხვალ, ბანკეტზე, მას უეჭველად შეეკითხებიან ჯანმრთელობის საიდუმლოების შესახებ.

მამურა. ვიცი, რაც უნდა ვთქვა, კარგი მახსოვრობა მაქვს.

ფერდინანდი. მთელი ჩვენი ოჯახი იკრიბება. რა სახის რეპეტიციები იქნება მისთვის... მთელი ხუთი თაობა.

მამურა. მაგრამ ლიზეტი რომ არ იქნება! რა გოგონა იყო. როგორ მწყინს, რომ გაბოზდა. მაინც მიყვარდა, მაგრამ ვერ მოვა, რადგან ავადა. ჯერ საშობისადაც არაა და უკვე დაძვალა დაემართა. ეს ყველაფერი იმიტომ ხდება, რომ ვთქვათ: „ჩვენ მუდამ მხარში ვედუქით ერთმანეთს და ჩვენს ოჯახს უფლება აქვს ღირსეულად მალა ეჭიროს თავი“.

ანტუანი, ფერდინანდი და ჟურნალისტი გადიან.

არმანდინა. გავიყდით? ღმერთო ჩემო, როგორ შეიძლება ყველა შემხვედრთან ამაზე ლაპარაკი?

მამურა. დიახ, მართალი ბრძანდებით, ჩემო კარგო.

არმანდინა. თქვენ გგონიათ, რომ ამ ხნის ქალს შეგფერით ამგვარი ხულიგნობა?

მამურა. ყველა ასაკში შეიძლება გამოფხიზლება, ძვირფასო... ელოიზა, მომართე რა ერთი შენებურად, ცირკში მივდივარ!

არმანდინა. ცირკში? გადაირიეთ?! მერე ხვალ? რა იცით, რა შესახედავი იქნებით?

მამურა. ხვალ რა მოხდება და რა იქნება, ეგ სულ არ მაინტერესებს. მე დღეს აუცილებლად უნდა წავიდე ცირკში და ფრანკერის გამოსვლა ვნახო.

არმანდინა. ექვსზე თქვენ ფაფას გაჭმევენ, მერე კი დასაძინებლად დაწვებით.

ელოიზა. რათა ხვალ წითლად გიღუოდეთ ლოყები, დედილო!

მამურა. ელოიზა, მომაწოდე კაბა და ფარშევანგის ბუმბულით გაწყობილი ბერეტი. (ელოიზა გადის.) შენ აქ სარ, ესპრი? არ წამოხვალ ჩემთან ერთად? შენ ხომ გიყვარს ცხენები და მუსიკა?

ესპრი. კი, დედა. სწორდით! სმენა!

არმანდინა. არ გინდათ რა, ბებია, ჭკვიანად მოიქეცით. ცირკში სხვა დროს წავიყვანენ.

მამურა. ამ ქალაქში ცირკს ოცდაათი წელია არ ჩამოუვლია. მე ლოდინის დრო აღარა მაქვს. სხვა დროს სხვა ცირკი ჩამოვა და არა ფრანკერის ცირკი.

არმანდინა. თქვენ მან თავბრუ დაგახვიათ თავისი ჩექმებით.

მამურა. არა, ჩექმებით სულაც არა...

არმანდინა. ძილის დრო გაქვთ, ძილის!

მამურა. არ დამაკარო თითი! ეს რას ჰგავს? რა, არ მაქვს პატარა სიამტკბილობის უფლება ას ექვსი წლის ქალს?

შემოდის ელოიზა.

არმანდინა. ანტუან, ანტუან! (შემოდის ანტუანი). ცირკში წასვლას აპირებს. ვერაფრით ვერ გადავათქმევინე.

ანტუანი. ბებო, ნანა, ნანა!

მა-მეორე. ვის ელაპარაკები ასე, ლაწირაკო!

ანტუანი. რა?

მა-მეორე. ეს ჩემი ზეიმია თუ შენი? ვითომ რატომ უნდა გავჩხარო სხვებზე ნაკლებად? თქვენ გინდათ, რომ ორთავიან ხბოსავით ხალხის საჩვენებლად გამომდინოთ. მე კი მხოლოდ ერთი თავი მქონდა, რომელიც ჯერ კიდევ მშვენივრად მუშაობს. დღეს სალამოს ცირკში მივდივარ... და ხვალინდელ კარნავალსაც იმასთან ერთად გავხსნი, ვისთანაც გამიხარდება. აი როგორ მესმის მე ჩემი დღესასწაული.

არმანდინა. წკეპლები მოუხდებოდა მაგას ალბათ, წკეპლები!

ესპრი. ქარი და წვიმა, ელვა და მენი... ზეაფების გრიალი!

ანტუანი. ყველაფერი თავიდან უნდა დავიწყოთ. ენას კბილი დააჭირე, არმანდინა. ბებია, თქვენ რა, ზეიმის ჩაშლას აპირებთ?

მა-მეორე. შენი ადგილი საყვასბოშია, ანტუან. შენი კი დახლთან, არმანდინა. ელოიზა, მომიტან ბოლოს და ბოლოს კაბას, თუ თვითონ წავიდე მოსატანად?

ელოიზა გადის. შემოდის გილიოპი.

გილიოპი. მამა, მამიდაშვილები ჩამოვიდნენ ბრესუარიდან.

ანტუანი. მოვდივარ, რაც უნდა ის უქნია.

არმანდინა. რას ნიშნავს, რაც უნდა?

ანტუანი. წადი და სალაროს მიხედე, არმანდინა! (არმანდინა გადის.) ბებია, ხვალ თქვენ ლოგინიდანაც ველარ წამოდგებით ალბათ. ხომ შეიძლება მოკვდეთ კიდევ ცირკში.

მა-მეორე. მირჩევნია ცირკში მივკვდე, ვიდრე აქ, ამ თქვენს დუქანში, სადაც დიდი ხანია ჭაობის სუნი დგას.

ანტუანი. ბებია, გთხოვთ...

მა-მეორე. თუ ცირკში არ გამიშვებ, მაგ შენს ბრესუარელებს ზედაც არ შევხედავ. მით უმეტეს, სულაც არ მეხატებიან გულზე.

ანტუანი გადის. შემოდის ელოიზა კაბით ხელში.

ჯერ კიდევ ახალია ეს ჩემი კაბა. მშვენივრად შემონახულა. ესპრი, ეცადე ხვრინვა არ ამოუშვა ხალხში. უკვე მესამედ მივდივარ ცირკში. პირველი იყო „ალექსანდრე — ბორკილების მკვნეტელი“. ლამაზად დამვარცხნე, ელოიზა! მინდა კარგად გამოვიყურებოდე. მომეცი შენი ხელი, ესპრი. ასწიე თავი მაღლა, თორემ მთლად მოშვებული ხარ! ცირკისკენ, ნაბიჯით იარ!

მუსიკა. ესპრი საყვირს ჩაჰბერავს. მა-მეორე, ესპრი და ელოიზა ერთად გადიან.

ღ ა რ დ ა

VII სურათი

(ცირკი)

მუსიკა. სიბნელე. არენაზე ჯამბაზი ქალი შა-იუ-კაოა და ცირკის ბიჭები. შემოდის ლორანი.

შა-იუ-კაო. უ-უ-უ... (იციინის).

ლორანი. სალამო მშვიდობისა, ქალბატონო.

შა-იუ-პაო. გამარჯობათ, გამარჯობათ.

ლორანი. გრაციელას ნახვა მინდოდა.

შა-იუ-პაო. გრაციელა აგერ იქაა, ხედავთ? (შემოდის გრაციელა.)

თქვენ წინაშეა გრაციელა. საუკეთესო მხედარი.

ბრაცინელა. თქვენ რა, არ მოდიხართ წარმოდგენის სახაზავად?

ლორანი. მოვდივარ... მე...

შა-იუ-პაო. მოვდივარ, მოვდივარ!

ბრაცინელა. რატომ მიყურებთ ასე დაჟინებით? მოგწონვართ?

შა-იუ-პაო. ფრანკერი!

ფრანკერის გამოსვლა.

ბიჭები შოლტს გადაუგდებენ. ფრანკერი ბიჭებთან ერთად შემობის. ეხვევა შა-იუ-კაოს, კოცნის გრაციელას და ცირკის ბიჭებთან ერთად გადის.

ლორანი. მითხარით, ეს მარკუსი, მხეცების მომთვინიერებელი, ასე წარამარა გკოცნით?

ბრაცინელა. არ გიხდებათ ეჭვიანობა, ლამაზო! როცა დარბაზში ანშლაგია და ყველა კმაყოფილი, მსუბუქი ფლირტი და ხუმრობა ჩვეულებრივი ამბავია კოლეგებს შორის... წარმოდგენა ჩაივლის და ჩაო, შენ ლონდონში გაემგზავრები, მე ალჟირში. იქნებ შევხვდეთ კიდევ სადმე, მომავალში.

შა-იუ-პაო. ნახვამდის, ჩემო მშვენიერო.

ბრაცინელა. მე ერთ პატარა, მორცხვ აკრობატს ვიცნობდი, რომელიც ზღაპრულ ჩიტს ჰგავდა. ის ვიღლინოზე ფენის თითებით უკრავდა. ერთ დღესაც ბედისწერამ უმტყუნა და ჩამოვარდა. ალბათ ხვდებით ახლა, რას ნიშნავს სწორედ მისი კოცნა, ვისი სიცოცხლეს ბეწვზე ჰკიდია.

ლორანი. მე ვიცი, რაა ტანჯვა-წამება!

ბრაცინელა. რა საჭიროა, საყვარელო, ტანჯვა-წამება. ყველას კი არ ვაწამებთ. თქვენ ისეთი ნაწყენი ჩანხართ...

ლორანი. კი, შესაძლებელია.

ბრაცინელა. აბა, მითხარით რამე.

ლორანი. მე თქვენ მიყვარხართ. როცა თქვენ წახვალთ, მე მართოდ დავრჩები, მთლად მარტოდმარტო. (შა-იუ-კაო იცინის.) ღმერთო, რა კომმარებში ვარ.

ბრაცინელა. წამოდი ჩემთან ერთად! მართალია, არ ვიცი, სად მივდივართ, მაგრამ რა მნიშვნელობა აქვს, გზა-გზაა. ხედავ, მე არც ისე რთული ქალი ვარ...

ლორანი. მთელი სიცოცხლე?

ბრაცინელა. აბა ეგ რა შეკითხვაა? ეს დიდი სიყვარული იქნება თუ პატარა თავდავიწყება იმ ბიჭუნასთვის, ვისაც არასოდეს მიუტოვებია მშობლიური სახლი, სულ არაფერს მაინც აჯობებს.

შა-იუ-პაო. დიახ, სულ არაფერს მაინც აჯობებს.

ლორანი. რა თქმა უნდა... მადლობელი ვარ.

ბრაცინელა. პო, დაფიქრდი, დაფიქრდი. შენ კიდევ გაქვს დრო

ხვალამდე. ამ საღამოს კი, სპექტაკლის შემდეგ, ეკლესიის უკან მოგ-
ქებნი.

ლორანი. ო! დიდი მადლობა.

მა-მშრე. დიდი მადლობა.

მუსიკა. გრაციულას ცეკვა.

ბრატნიელა. ნახვამდის, შენ მშვენიერი ბიჭი ხარ. აბა, არმან, შე-
კახმე მატადორი!

გადის. შემდეგ გარბის ლორანი.

ქართული

საქართველო

ფ ა რ დ ა

VIII სურათი

ფრანკერის ვიზიტი

შემოდის ელოიზა ლამპით ხელში.

მა-მშრე. ეს ამბავი დიდი ხნის წინ იყო...

ელოიზა. რა არის, დედილო?

მა-მშრე. არაფერი.

ელოიზა. ისევ საკუთარ თავთან ლაპარაკობ?

მა-მშრე. დიახ, მიყვარს ჩემს თავთან ლაპარაკი, თუ მოწყენილი
ვარ.

ელოიზა. თქვენ ალბათ წარმოდგენამ აგაღელვებ.

მა-მშრე. სად სძინავს ფრანკერს?

ელოიზა. რა ვიცი, რომელიმე ფურგონში ალბათ.

მა-მშრე. ფურგონები. ვინ იცის, რამდენს ბრუნავენ მათი ბორ-
ბლები...

ელოიზა. დაიძინეთ. ღამე ნებისა. ნურაფერზე იფიქრებთ, პირ-
ჯვარი გადაიწურეთ!

მა-მშრე. აი, აი, სწორედ ეგ ჩამაძინებს.

ელოიზა. ღამე მშვიდობისა.

მა-მშრე. ღამე მშვიდობისა, ღამე მშვიდობისა.

ელოიზა. ღამე მშვიდობისა.

მა-მშრე. ღამე მშვიდობისა.

ელოიზა. დედილო.

ელოიზა გადის. მუსიკა. შემოდის მარკუსი.

მა-მშრე. ეს შენა ხარ, ფრანკერ? იცი, მე ვფიქრობდი შენზე.
მთელი ღამეები არ მძინავს...

მარკუსი. მაგრამ მე... ბოდიში... მე...

მა-მშრე. მიხარია, რომ ჩემს სანახავად მოხვედი. დიდი ხანია ჩე-
მი გულსთვის არავინ ამოძვრალა ამ აივანზე. დიდი, დიდი ხანია. მო
მიახლოვდი, ძვირფასო, ჩამოჯექი!

მარკუსი. ბოდიში, შემეშალა...

მა-მურე. შენ ჩემთან არ ამოსულხარ?

მარტუსი. თქვენთან, თქვენთან, მაგრამ ვნახეთ და ახლა წავალ...

მა-მურე. გეშინია, რომ ჩვენს ხმას გაიგონებენ? მაგათ იციან, რომ მე ღამლამობით ჩემს თავთან ვლაპარაკობ. ხმას ნუ აუწყევ, არ არის საჭირო, ძალიან კარგი სმენა მაქვს! დააპურე შენი ცხვრები?

მარტუსი. დიას, დიას...

მა-მურე. შენიანებს ფურგონებში სძინავთ?

მარტუსი. კი... კი...

მა-მურე. მით უკეთესი. ისინი აქ კარგად ვერ იგრძნობდნენ თავს. ამ ოჯახმა მთელი ქალაქი დააჭაობა. თავკომბალებივით მრავლდებიან. ცუდად ხარ? დაჯექი, კარგად მოეწყვე, ნუ ჩქარობ! (მარკუსი ფანჯრის ჩარჩოდან კიბეზე გადაჯდება). ბებია ცოცხალი გყავს კიდევ?

მარტუსი. არა, ის აღარ არის ცოცხალი.

მა-მურე. ის ქმარზე ადრე წავიდა?

მარტუსი. კი, დიას!

მა-მურე. ქმარი რა ხნისა გარდაეცვალა?

მარტუსი. არ ვიცი, ეს ამ ოცი წლის წინათ იყო.

მა-მურე. ის მთლად მარტო დარჩა? უცოლოდ? რამდენი შვილი ჰყავდა?

მარტუსი. ერთი, მხოლოდ მამაჩემი.

მა-მურე. შვილიშვილები ჰყავდა?

მარტუსი. რა თქმა უნდა, ჰყავდა. აი, მე აქ არა ვარ?

მა-მურე. რამდენი ჰყავდა?

მარტუსი. ოთხი.

მა-მურე. მერე სად არიან?

მარტუსი. ომში დაიხოცნენ, მარტო მე დავრჩი.

მა-მურე. ომში მე ოცდასამი კაცი დავკარგე. ოცდასამი — გამოვა ჯარი?

მარტუსი. ოცეული. აბა კარგად ბრძანდებოდეთ (დგება).

მა-მურე. ოცეული. იცი, მომწონს შენი ცირკი, მაგრამ იქ მე ვეღარ ვნახე ბორკილების მკვნეტელი — ყველაზე დიდი საოცრება, რაც კი ოდესმე მინახავს.

მარტუსი. ალექსანდრე? მამაჩემის მამა?

მა-მურე. დიას, დიას...

მარტუსი. თქვენ მას იცნობდით ახალგაზრდობაში?

მა-მურე. მას ერქვა ფრანსუა. ფრანსუა იყო მისი ნამდვილი სახელი.

მარტუსი. თქვენ მას კარგად იცნობდით?

მა-მურე. მაშ, საიდან უნდა მცოდნოდა მისი ნამდვილი სახელი?

მარტუსი. მან ერთხელ მიამბო თქვენზე.

მა-მურე. მე კი დღემდე ერთი სიტყვაც არ დამცდენია არავისთან. ვერ მოვახერხე. აი ნახე! ეს მისი პორტრეტია! სხვები ვერც ამჩნევენ. არადა, დიდი ხანია უკვე აქ ჰკიდია.

მარტუსი. მაღამ მურე! (ჰკოცნის ხელზე).

მე-მეორე. ფრანსუა ფრანკერი. ლამაზად ჟღერდა. ისიც შენსავეთ იშვიათად ჩამოივლიდა. თვალს აყოლებდნენ ქუჩაში, როგორც შენ... (იცინის.) მე მაშინ ნამდვილი გაფურჩქვნის ასაკი მქონდა. გათხოვილიც არ ვიყავი.

მარკუსი. ცოტა ხმადაბლა, ქალბატონო!

მე-მეორე. იცი, რა საღამოებს ვაწყობდით ყოველ კვირა? ვახშობის შემდეგ, მოლზე, წისქვილთან! გოგოები და ბიჭები და ყველგან სელინა... სელინა აქ... სელინა იქ... სელინა...

მარკუსი. დამშვიდდით, ქალბატონო!

მე-მეორე. ... მახსოვს, ერთხელ გოგოებმა დამპალი მსხლებით დავბომბეთ ბიჭები. ერთხელ ცაცხვის ხეზე ავძვეერი, ქვევით კი ორნი იდგნენ და მთელი ძალით არხევდნენ... იცინის ბოლოს... ირგვლივ საოცარი სურნელება იდგა.

მარკუსი. მე ვხვდები, ქალბატონო მურე...

მე-მეორე. შენ ხვდები, ისინი კი გრძნობდნენ. ცაცხვს ტკბილი სურნელება აქვს... შემდეგ კი სექტემბერში... ნაკადულებში ხელით ვიჭერდით კალმასს. სელინა იმ დროს... სელინას გათხოვებამდე საოცრად უყვარდა სიცოცხლე.

მარკუსი. თანაც ხანგრძლივი სიცოცხლე...

მე-მეორე. არა, ჩემო კარგო... მე მწარე პურზე გავიზარდე. აი, სწორედ ამ დროს გამოჩნდა ფრანკერი.

მარკუსი. მერე?

მე-მეორე. მერე გულში ჩამივარდა და მთელი სიცოცხლე იქ დარჩა.

მარკუსი. ის ჩამოვიდა და წავიდა?

მე-მეორე. ჩვენ რამდენიმე საღამო გავატარეთ ერთად.

მარკუსი. მოკლედ, ეს ჭკუის სასწავლებელი ამბავი იყო?

მე-მეორე. წადი დაიძინე!

მარკუსი. ღამე მშვიდობისა, ქალბატონო. (მიდის. ისმის გოგონების სიცილი. ბრუნდება.)

მე-მეორე. ეს გოგონები გრილდებიან აივანზე. იქნებ მოელიან კიდევ ვინმეს ამ ღამით. რატომ გაჩუმდი, ფრანკერ? რომელს უნდა ესტუმრო, არ მეტყვი? არ მგონია, რომ ამ სიმაღლეზე მხოლოდ იმიტომ ამოძვარი, ჩემთვის მოგესმინა. მიპასუხე, ვის უნდა ესტუმრო? დროზე!

მარკუსი. ჟოზის.

მე-მეორე. ჟოზის?

მარკუსი. მარი-ჟოზეფს.

მე-მეორე. ძალიან გამახარე, ძვირფასო. ის ყველაზე უკეთესია აქ. ცის ნამივით სუფთა და წმინდა. წადი, წადი, აღარ დაგაკაფებ, წადი!

მარკუსი. მინდოდა დავმშვიდობებოდი... ჩემზე რომ აღარ ეფიქრა აღარასოდეს.

მე-მეორე. დამშვიდობებოდი? რატომ?

მარკუსი. ცირკი ბალაგანია, დაეხეტება.

მე-მეორე. ეგ რა მიზეზია? წაიყვანე და წადი.

მარკუსი. რა? დიას, დიას, ქალბატონო.

მან-მურმ. ნუ მიყურებ, როგორც ჭკუიდან გადასულს.

მარტუსი. მე აღარც ისე ახალგაზრდა ვარ. მისთვის ბებერიც კი ვარ ალბათ.

მან-მურმ. ესეც მასავით სულელია! ისიც ზუსტად ამას მეუბნებოდა და სოფელში მტოვებდა: თქვენ პატარა ხართ, მე კი — წვეწავანი. მაინც რამდენი წლისა ვარდაიცვალა?

მარტუსი. არ ვიცი... ოთხმოცის...

მან-მურმ. ჰოდა, ხედავ? მე უკვე ოცდაექვსი წლით უფროსი ვარ შენს პაპაზე. მაგრამ, როცა კი ფრანსუაზე ვფიქრობ, თავი ისევ ნორჩი და ნაზი მგონია, როგორც ველის მიხაკი. ეს რა ახალგაზრდობა წამოვიდა. მე, ას ექვსი წლის დედაბერს, ასაკზე მელაპარაკება.

მარტუსი. რა უფლება მაქვს მოვწყვიტო ოჯახს, საქმროს...

მან-მურმ. გილიოში! ფუ... შოხის ფრჩხილადაც არ ღირს. არარაობაა. იცი, რა მოხდება? ის, რაც ჩემსა და ფრანკერს შორის მოხდა. დიან, დიან, უკვე რამდენიმე წლის გათხოვილიც კი ვიყავ ელუაზე, ბედნიერებაზე კი წარმოდგენაც არ მქონდა. ერთხელაც პარიზში მომიწია წასვლა, იმპერატორი უნდა მენახა...

მარტუსი. იმპერატორი?

მან-მურმ. ამ ამბის გახსენებას აქ ყოველთვის ერიდებიან. იმპერატორისგან მოვდივარ და ვფიქრობ: კარგი, შინ დაფბრუნდები, მაგრამ ვინ იცის, დავაღწევ კიდევ როდისმე ოჯახს თავს? ალბათ ვერა. არა, სჯობს ალექსანდრე მოვინახულო. მე მისი სახელი აფიშაზე ამოვიკითხე. სახტად დარჩა: როგორ, ეს თქვენ ხართ? ჰო, მე ვარ, მაგრამ არა ის გაუბედავი გოგონა. ჩემი სურვილით მოვედი. ის მაინც ეჭვობდა, ფიქრობდა, აი დღეს, აი ხვალ... მე ცოლიანი ვარ, მაგრამ უბედური. აი, ყოველივეს თავიდან დაწყება რომ შეიძლებოდეს? — ჰოდა, დაიწყე! — არ შემიძლია, ვერ გადამიწყვეტია. ეს ულამაზესი მამაკაცი, ასეთი ძლიერი ხალხის თვალში, შინდისფერი ტრუსით და ვერცხლის სამაჯურებით, ბორკილების მკვნიტელი, დაუკითხავად დაფსაც ვერ გაწყვეტდა საკუთარ სახლში.

მარტუსი. უნდა დაგემშვიდობოთ, წასასვლელი ვარ...

მან-მურმ. თუ ქორწილისთვის ვერ მოიცლი, არაფერია... გული ცუღს იცნობს... წაიყვან, გესმის? მე მას შენ გჩუქნი!

მარტუსი. არა, არა... ქალბატონო!

მან-მურმ. გაარიდე იგი მურეებს, ფრანკერ! მე ისინი არ მიყვარს. ისინი პაერით დატენილი, გაბერილი ბუშტები არიან. ისინი ფრანგები არ არიან. მათ ძარღვებში ცხელი სისხლი არა ჩქეფს. ისინი მურეები არიან. ფიქრობენ, რომ უფლება აქვთ მოაშთონ წმინდა გრძნობები, გულის ფეთქვა. მათ მე უდაბნოს ყვავილივით ვყავდი ჩაჭერილი, უპაეროდ, უწყლოდ. არ მიყვარს ისინი. ისინი ჩემი „ჯოგიდან“ არ არიან.

მარტუსი. თქვენს ხმას გაიგონებენ.

მან-მურმ. არც დღესასწაული არა მაქვს ყოველდღე... თან შენც გამოჩნდი მაღალყელიანი ჩექმებითა და შოლტით ხელში. ბრავო! ძალიან კარგი. შენ უნდა დაუსვა ამ ყოველივეს წერტილი. გადაუსხი მცირეოდენი ცხელი სისხლი ჩემს ყალბ ოჯახს. (მარკუსი შემოუვლის ვარ-

შემო მა-მურეს. ჩამოჯდება.) ფუჰ! უნდა დავიძინო, ხვალ სიტყვით გამოვდივარ. ცოტას მაინც წავუძინებ. (მარკუსი გადის) სად მიდიხარ? მარჯვნივ... მეორე ფანჯარა... რატომ გარბიხარ? ნუ სულელობ პაპა-შენივით, ფრანკერ, ფრანკერ!

ელლიზა (შემოიხედავს). დედილო! ილაპარაკეთ... ილაპარაკეთ... რსე უშენს, თითქოს თქვენი ურტყამდეს ფანჯრის შინებს.

მა-მურე. ელოცულობდი, ელიზა.

ელლიზა. მერე ღმერთი ყრუ კი არ არის, დედილო!

მა-მურე. მით უარესი მისთვის.

ელლიზა. დაიძინეთ! (გადის).

მუსიკა. სიბნელე. გოგონათა გუნდი.

ფ ა რ დ ა

II მოქმედება

I სურათი

შემოსვლა

ქალები უკერავენ და აცმევენ ქვედა კაბას მა-მურეს. ბეზიას თავს ევლებიან შვილიშვილები, ესტელი და ჟიზელი.

არმანდინა (შემოდის). ესტელ, ჟიზელ, თქვენ რა, გძინავთ? ბეზია, გაიმართეთ წელში!

ესტელი. ბეზიკო, საყვარელო.

აბნესა. ცოტაც მოითმინეთ.

ფილესეტი. ჩვენც დავილაღეთ, ბეზია.

იჟენი. ცხელა, ბებო.

არმანდინა. ელიზა, კორსეტი უნდა ჩაგვეცმია ალბათ. მე მგონი გაუძლებდა. ყოველ შემთხვევაში, ამ ერთხელ მაინც წელგამართული გაჩერდებოდა.

მა-მურე. მე მოვახერხებ თავდაჭერას, შვილო, იმიტომ, რომ ჩვენს ოჯახში მუდამ ედგნენ ერთმანეთს მხარში, მაღლა თავაწეულნი.

ესტელი ხტის.

არმანდინა. კარგით, გეყოფათ, ესტელ, ჟიზელ!

ესტელი. თვითონ მკრა ხელი.

არმანდინა. რა ციებიანივით ცახცახებთ, თქვენ რა, არ გძინებიათ ღამით?

ესტელი. პირიქით, არავისაც არ გავხსენებია არ ამ ღამეს. ასე არაა, ჟიზელ?

ჟიზელი. ძილით ძალიან კარგადაც კი გვეძინა. (იცინიან).

არმანდინა. ციც!

ელლიზა. აი, მზადაა. აბა, შემოგვხედეთ.

იშენი. ნუთუ ეს ბებია მურია?

კლადილდა. რა ლამაზი კაბა შეუკერავთ?!

ფილესეტი. რა მშვენივრად გამოიყურებით.

მა-მურა. ციცი. თქვენ რა ბავშვივით მიჩლექავთ ენას. აბა, აბა!

იშენი. ოჰო?

ელლიზა. შეხედეთ, დედილო, რა მშვენიერი კორსაჟია! აი სწორედ მასზე დააბნევს ბატონი მინისტრი ორდენს.

ყველა ერთად. ორდენს თვით ბატონი მინისტრი!

არმანდინა (შემოდის). თქვენ რა, საუზმე ხვალისთვის გადადეთ? ფილესეტე, იჟენ, დეიდა, ბიძაშვილებო, წამოდით!

კლადილდა. დროა, ბებია!

ყველა. წავიდეთ, ცოტა მოვმაგრდეთ (გადიან).

ელლიზა. დაჯექით, დედილო, ეგენი თქვენ გაგაწამებენ.

მა-მურა. წადი, წადი შენც, ელიზა. (ელიზა გადის.) რატომ მოგიწყენია, მარი-ჟოზეფ? მოდი აქ, ჩამოჯექი. (მარი-ჟოზეფი დაჯდება.) იცი წუხელ რა დამესიზმრა, (მუსიკა.) ფანჯარა ღია მქონდა და მარკუსი შემოვიდა. „ჩემს საყვარელთან მოვედიო“.

ისტელი. ჩემთან რომ შემოსულიყო, უკანვე მივაბრძანებდი.

ჟიზელი. მეც! ჩემთან დიდხანს ვერ გაჩერდებოდა.

მა-მურა. მე კი არ გამიგდია. გადამეხვია და გული ისე ამიფანცქალდა, თითქოს ოთახში დეკა და ღვია გაიშალა.

ჟიზელი. მე ვიკივლებდი, მე მთელ სახლს ფეხზე დავაყენებდი.

ისტელი. როგორ შეიძლება ასეთი ხუმრობა, ბებია?

მა-მურა. შენ ხომ არაფერს გვეტყობდი, ფიფინა?

შემოდის გილიომი.

გილიომი. ყავას ვინ მომიდულებს? ლენტს ვინ მიმიმაგრებს პიჯაკზე?

ისტელი და ჟიზელი. წავიდეთ, წავიდეთ (გარბიან გილიომთან ერთად).

მა-მურა. მოიწყინე? ესენიც ელოდებოდნენ, ის კი შენ გესტუმრა.

მარი-ჟოზეფი. არ ვიცი.

მა-მურა. მე კი ვიცი, წლოვანების მიუხედავად, ჯერ კიდევ მიყრია თავში რალაც. შენ მას უცდიდი, არა? ჰა, ჟოზი?

მარი-ჟოზეფი. ბებიკო, რატომ ჟოზი?

მა-მურა. მან შეგარქვა ასე. მითხარი, გიყვარს? ისევე, როგორც მე?

მარი-ჟოზეფი. თქვენ?

მა-მურა. ოდესღაც... მაგრამ დღემდე მიყვარს. ჰა, თქვი, ფრანკერია?

მარი-ჟოზეფი. ბებია, სულ შემთხვევით შემიყვარდა.

მა-მურა. ჩემო გოგონა, რომ არ არსებობდეს შემთხვევები, სიცოცხლე ბევრად უინტერესო იქნებოდა... ჩემოდანი გაქვს, ჟოზი?

მარი-ჟოზეფი. მაქვს.

მა-მურა. შენ შეგიძლია შიგ კაბა, ორი წყვილი ფეხსაცმელი და ცოტაოდენი თეთრეული ჩააწყო? შეძლებ ამ ყველაფრის კარგად ჩალა-

გებას? იქვე პატარა ადგილი დატოვე ჩემი ძვირფასი სამკაულებისთვის, რომლებსაც გაჩუქებ. და ჩემი ძველი, წვეტიანი ჩაჩისთვის. გაუშვი, მაგან მაინც იმოგზაუროს.

მარი-ჟოზეფი. კი მაგრამ, რისთვის მოვემზადო ასე?

მე-მეორე. აქედან გასამგზავრებლად.

მარი-ჟოზეფი. საით, როდის?

მე-მეორე. რაც მალე, მით უკეთესი.

მარი-ჟოზეფი (დგება). კი მაგრამ, ბებია, მე რომ დანიშნული ვარ?

მე-მეორე. დამიგდე ყური. იცი რას გეტყვი? (აკაკუნებენ.) აი, აი რხინიც! წადი, ჩემო კარგო, მოემზადე! (მარი-ჟოზეფი გადის.) წარსული კარგა ხანია მომბეზრდა, მაგრამ მომავალი ჩემს ხელთაა, მთავარია თავი შებას მხრებზე. (აკაკუნია) ვინ არის?

მუსიკა. შემოდინ გოგონები. უკან სტუმრები მოჰყვებიან და სცენას გადაჭრიან.

ფ ა რ დ ა

II სურათი

იუბილე

ორასი. დაბრძანდით, ბებია!

ყველანი. დასხედით, დასხედით!

მე-მეორე. იმიტომ კი არ ვჯდები, რომ დავილაღე. მინდა მარწყვის ნაყენი დავლიო. თუ სხვასაცა სურს ვინმეს — კი ბატონო.

არმანდინა. გავანებოთ თავი, ცოტა დაისვენოს. ძველი ბოთლი არ უნდა შეანჯღრიო, თორემ სითხეს აამღვრევ.

არმანდინა. რა ლამაზი დღესასწაულია, დეიდა!

პიერ მეორეს მეუღლე. მართლაც! გვითხარით, ბებია... ყოველივე ამის შემდეგ...

მე-მეორე. ყოველივე ამის შემდეგ რჩება მხოლოდ ერთი — სასაფლავო.

ყველა. რას ამბობთ?!

მე-მეორე. მომაწოდე ნაყენი, ელოიზა.

არმანდინა. არავითარი ნაყენი! (შემოდის ანტუანი.) შენ გესმის, ანტუან? ალკოჰოლსა გვთხოვს.

ანტუანი. თქვენ რა, გაგიჟდით? დაამშვიდეთ რამენაირად. დღეს არა.

შემოდის კორესპონდენტი.

აქ არა. ფოტოები ბატონ მინისტრთან და პრეფექტთან ერთად უნდა გადაგვიღოთ, როცა ბებია ტრიბუნაზე ავა.

კორესპონდენტი. არა, სჯობს აქ გადავიღოთ, ინტიმურ სიტუაციაში, შინაურებით გარშემორტყმული.

ანტუანი. ძალიან კარგი! მაშინ მოდით, ყველამ ერთად.

მა-მური. მაგრამ ფრანკერი?

ანტუანი. რა?

მა-მური. ფრანკერი!

ანტუანი. ის გალიაშია, ვეფხვებთან.

მა-მური. გაუგზავნე ვინმე და მოიყვანონ.

ანტუანი. რატომ?

მა-მური. მინდა, რომ სურათზე მასთან ერთად ვიყო.

ანტუანი. ხომ ხედავთ, ჭკუიდან გადადის. გადაიღეთ დროზე.

მა-მური. თუ ფრანკერს არ მოიყვანთ, იცოდეთ, წმინდა ვერონიკასავით სახეზე ცხვირსახოცს ავიფარებ.

არმანდინა. აღარ იცის, რა მოიგონოს.

ორასი. გაუშვით ვინმე მომთვინიერებულთან.

ალფონსი. ის აქ იყო... ფლიგელში იჯდა.

ანტუანი. წადი, მოიყვანე, გილიომ. თუ არ გაძლიერებს, ათი ფრანკი შეპირდი. ან საუზმეზე მოიპატიჟე. დავამთავროთ ეს როგორმე.

გილიომი სწრაფად გარბის.

არმანდინა. აბა რას იტყვით, კმაყოფილი ხართ, ბებია?

მა-მური. ძალიან. დღეს ჩემი დღესასწაულია.

კორესპონდენტი. ყველაფერი ძალიან კარგია. მაგრამ ხომ არ აჯობებს, იუბილარს ორივე მხარეს ეს ლამაზი ახალგაზრდები რომ ამოფუყენოთ?

ფერდინანდი. მოდით, ბავშვებო!

ანტუანი. აქეთ, ფიფინა, შენს გილიომთან ახლოს...

მა-მური. მე არ მინდა, ეგენი რომ ერთად იდგნენ.

ანტუანი. როგორ, საქმროსა და საცოლეს ხომ არ დავაშორებთ?

მა-მური. დიახ, არ მინდა, რომ ეგენი ერთმანეთზე დააქორწინოთ.

არმანდინა. ოქტომბერში. თქვენ იცოცხლებთ თუ არა იქამდე, ჩვენთვის სულერთია, უეჭველად შევაუღლებთ.

მა-მური. ვერ შეაუღლებთ! იმიტომ, რომ არ უხდებათ ერთმანეთს... ნუ უყრი ხელკავს, გილიომ, მაგის უფლება მხოლოდ მის საქმროსა აქვს. დიახ, მე საქმრო ამოფურჩიე ფიფინას.

ფერდინანდი. რაო, რა თქვა?

ანტუანი (ფოტოგრაფს). თუ შეიძლება, ცოტა ხანს გარეთ დაგველოდეთ? (ფოტოგრაფი გადის). დავამთავრეთ ჯამბაზობა?

მა-მური. ეს ჯვრისწერა არ შედგება.

ფერდინანდი. მგონი გაგიჟდა.

მა-მური. მე მას სხვა საქმრო შევურჩიე, ვისაც ყველაფერში ვინდობი.

ელლიზა. მოდის, ფრანკერი მოდის.

შემოდის ფრანკერი.

ანტუანი. შემისხენი პალსტუხი, არმანდინა.

საქმროსა და საცოლეს ხომ არ დავაშორებთ?

ფერდინანდი. გვიყვარს ჩვენი მოხუცები და ვპატიობთ კიდევ ზოგიერთ უცნაურობას.

მა-მურე. ფრანკერ, სამწუხაროა, რომ შენი ლამაზი ვრსტუმი არ ჩაგიცვამს. მოდი, ჩემთან დადექი.

ფერდინანდი. მე მგონი, ნირვანაშია.

არმანდინა. შეიშალა.

მა-მურე (ფრანკერს). გაუკეთე ხელკავი მარი-ჟოზეფს. ნუ წითლდები, ჟოზე. მოდი ჩემთან, ელოიზა. შენ კეთილი გოგო ხარ. სხვებს კი როგორც სურდეთ ისე დადგნენ. რომც არ გამოჩნდნენ სურათში, ბევრს არაფერს დაეკარგავთ.

ანტუანი. ლეონარდ, კორესპონდენტი.

ჟურნალისტი. ქალბატონო, მოაშორეთ ეგ ბუმბული. ცოტა მარჯვნივ... მიიწიეთ, თუ შეიძლება. ქალბატონო, არ დახაროთ თავი... აქეთ, აქეთ გამოიხედეთ ყველამ. გაიღიმეთ! მშვიდად! სამამდე ვითვლი. ერთი, ორი, სამი. გმადლობთ. (გადის).

ანტუანი. ბატონო მარკუს, თქვენ შეგიძლიათ მიზრძანდეთ.

მა-მურე. რას შერები, ფიფინა? შენ შეგიძლია საქმროსთან ერთად ხელკავით იარო. შენ მას გაჰყვები. სომ არაფერი გაქვს საწინააღმდეგო? ფრანკერ, ჟოზის შენ გჩუქნი. ჯვარს მაშინ დაიწერთ, როცა დრო გექნებათ.

გილიომი. თქვენ რა, ბებერო?

ანტუანი. წადი, სასმელებს მიხედე!

გილიომი. ბოდიში, მაგრამ მზნდა ვთქვა, რომ ჩემი საცოლე...

ანტუანი. ჯერ სასმელები ბატონი მინისტრისთვის.

გილიომი. ო-ლა-ლა, მამა, გეუბნები, რომ ჩემი საცოლე...

ანტუანი. წადი! (გილიომი გადის).

მა-მურე (ფრანკერს). შეირთავ ცოლად ჟოზის?

ფრანკერი. დიას.

მა-მურე. გაჰყვები ფრანკერს, ჟოზე?

მარი-ჟოზეფი. მე თანახმა ვარ.

მა-მურე. ესეც ასე, საქმე გაიჩარხა! მოგვაწოდე სასმისები, ელოიზა! (მიდის მაგიდასთან.)

ანტუანი. ბოდიშს ვიხდი. მაპატიეთ, ჩემო ბატონო, მოხუცებულის ცოტა გაერთო. ალბათ მიხვდით, რომ ხუმრობდა. ჩვენთვის, რა თქმა უნდა, საამაყო იქნებოდა მიგვეთხოვებინა გოგონა პროფესორ-მომთვინიერებლისთვის, მაგრამ ჩვენ მხოლოდ თქახის წევრებს ვაქორწინებთ ერთმანეთზე. პო, ასეთი ტრადიცია გვაქვს. ის თავის ბიძაშვილზე უნდა გათხოვდეს.

მა-მურე. პოდა, მეც სწორედ ეგ ჩავიდინე. ჟოზე ფრანკერს გაჰყვება. მას ისეთივე უფლებები აქვს, როგორც შენს გილიომს.

ფერდინანდი. ბებია, გაგიჟდით?

მა-მურე. არა, მე ჩემს ჭკუაზე ვარ. ფრანკერს უფლება აქვს შეირთოს ჟოზე, რადგან ისინი ერთი სისხლისანი არიან. ისინი ერთმანეთის ბიძაშვილები არიან.

არმანდინა. რას ამბობს?

მამ-მშრამ. იმას ვამბობ, რომ ფრანკერის პაპაც ფრანკერი იყო, ალექსანდრე ბორკილების მკვნეტელი. ფიფინა კი შეილიშვილია ჩემი ვაჟისა კამილა-მეზღვაურის, რომელიც ალექსანდრესგან შეწყდა — ბორკილების მკვნეტელისგან. ყველაფერი გასაგებია?

ალფონსი და ორასი. თქვენ ნამდვილად გაგიჟდით?

მამ-მშრამ. სრულებითაც არა. მე მშვენიერი მახსოვრობა მაქვს. ფერდინანდი. ეს რა ხუმრობა იცის, არა?

ორასი. სასაცილო ვინმეა. (შემოდის ელოიზა).

მამ-მშრამ. არ სჯერათ ჩემი, იმიტომ რომ ას ექვსი წლის ვარ და ვერ ჩავიდა ამათ ცარიელ გოგონებში, რომ ოდესღაც მეც ოცდათხუთმეტის ვიყავი. დიახ, მე შეილი მყავდა ალექსანდრე ფრანკელისგან. ლამაზი კაცი იყო. (სიცილი, აპლოდისმენტები).

ანტუანი. მაგრამ სად, როგორ, რანაირად, როდის?

მამ-მშრამ. შენთვის არ უთქვამს არასოდეს, ახალგაზრდობისას პარიზში რომ ვიმოგზაურე? ჰო, საშინაო საქმეების მოსაგვარებლად. ჰოდა, იქ, პარიზში, ამ მშვენიერმა მამაკაცმა პატარა ფრანკერით დამასაჩუქრა. ახლა ხომ ხედავ, ჩემო ფრანკერ, რატომ მიყვარს ასე ცირკი?

ანტუანი (ფრანკერს). თქვენ აქ რაღა გინდათ? ხომ ხედავთ, რომ საშინაო საქმეებს ვარკვევთ?!

ბილიომი. მოდი, ფანჯრიდან გადავუშვებ.

მარკუსი. წყნარად, თორემ ჩემს ვეფხვებს მოგიქსევ. როცა საქმე წინაპრებს ეხებათ, ვერავის ვერაფერს დავუთმობ.

ბილიომი. არა, უარდარმებს უნდა დავუძახო.

ფერდინანდი. ხომ არ გაგიჟდი!

ალფონსი. აყალმაყალის გარეშე, გესმის?

ორასი. დარჩი აქ, რეგვენო!

მამ-მშრამ. დაჯექი ჩემთან, ფრანკერ, შენ საკუთარ სახლში ხარ.

ანტუანი. მამ, თქვენ პაპა ელუას უღალატეთ?

ფერდინანდი. თქვენ ის მართალი კაცი მოატყუეთ?

მამ-მშრამ. ეს პირველი შემთხვევა არ იყო.

ანტუანი. თქვენ... თქვენ... სხვა საყვარლებიც გყავდათ?

ვიქტორინა. აბა, ბებურო, ამოყაჭე ყველაფერი!

მამ-მშრამ. უნდა მოგახსენოთ, რომ მე ისინი საკმაოდ ბევრი მყავდა.

არმანდინა. გააჩუმეთ!

ვიქტორინა. კახპა, კახპა... დიახ, მუდამ იმას ვამბობდი, რომ ის ძუკნა იყო, ლიზეტზე უარესი.

მამ-მშრამ. ტყუილია! თავიდან მეც სავსე ვიყავი კეთილშობილებით, მაგრამ ჩემი ქმარი ჩემში მხოლოდ უტყინო ცხოველსა და ოცდაათი წლის მოხუცებულ ქალსა ხედავდა. საქმისა არ მშინებია, თქვენ ეს ძალიან კარგად იცით. მაგრამ როცა ალიონიდან გვიანობამდე რეცხავ, ჰგვი, კერავ, აბანავებ ბაგშიებს, აუთოვებ შარვლებს, ამზადებ სადილს, კალამიც კი შენ გიჭირავს ხელში, რადგან მურომ წერა არ იცის, ანგარიშზე აღარაფერს ვამბობ, მან არც ანგარიში იცოდა... ზოგჯერ ისე

მომენატრებოდა გულიანი ალერსი... მოკლედ, თუ მურე რქებს ატარებდა, ეს მისი ბრალი იყო და არა ჩემი.

ფერდინანდი. თქვენ ჩვენი საყვარელი პაპის ელუას ხსოვნა შეურაცხავით.

მა-მურე. პირიქით. მე მისი სახელი არ შემირცხვენია, მე გადავარჩინე მისი ღირსება.

ანტუანი (ფრანკერს). რადგან აღარავინ ახსენებს პაპათქვენს, შეგიძლიათ მიბრძანდეთ.

მა-მურე. დარჩი შენს საცოლესთან, ფრანკერ. კარგად გაიცანი ოჯახი.

არმანდინა. მას უნდა, რომ ჩვენი ოჯახი ფეხქვეშ გათელოს.

მა-მურე. ოჯახი არა. გვარი. იმიტომ რომ ოჯახი, სადაც ერთი და იმავე ჯიშის ასორმოცდაშვიდი კაცი იკრიბება, რომ ფული მოხვეტონ და თვალყური ადევნონ, რათა არც ერთი ცენტი არ შესვდეს მეზობელს. ოჯახი, სადაც ხელს უწვდიან ერთმანეთს მხოლოდ იმიტომ, რომ არც ერთი უცხო არ მოხვდეს მათ გუნდში, ოჯახი, სადაც ყოველ წუთს მზად არიან ყელში ეცნენ ერთმანეთს, ხმამაღლა ვაცხადებ, ასეთ ოჯახს არა აქვს არსებობის უფლება. ის ნამდვილ ოჯახებს არცხვენს. ოჯახი ეს არა მართო სახელია, არამედ გულიც. მე კი არასოდეს მინახავს თქვენი გულები... ფრანკერ! არ მითქვამს შენთვის, ფრანკერ, პარიზში იმპერატორის სანახავად რატომ წავედი? ჩემი მახლი, ელუას ძმა დეზერტირი იყო.

ფერდინანდი. ეს ტყუილია.

მა-მურე. არა, სიმართლეა. არ უნდოდა უდანაშაულო ხალხი დაეხოცა: მოხუცები, ქალები, ბავშვები. გაიქცა და დეზერტირად იქცა. მისი გილიოტინაზე აყვანა სხვა გვართ რომ ყოფილიყო შესაძლებელი. ისინი სიამოვნებით დაეხმარებოდნენ ჯალათს. აი რატომ წავედი პარიზში და ვისთვის გამოვითხოვე შეწყალება. პოდა, ეს რომ არა, შენ უოზი დღეს აქ არ იქნებოდი, როგორც არ იქნებოდა არც ერთი შთამომავალი კამილა-მეზღვარისა... დიახ, თქვენ ბიძაშვილები ხართ და თქვენი კავშირიც ოჯახის ტრადიციებშია.

ანტუანი. ვის დასცინიან აქ? ეს არ მოხდება!

მა-მურე. არ მოხდება?

არმანდინა. დიახ, არ მოხდება.

ყველა. არა, არ მოხდება.

მა-მურე. არ მოხდება? დაბრუნდი უკან ცირკში, მარკუს. შენს ოთახში ადი, უოზი. მხოლოდ ორ სიტყვას ვიტყვი და მოვამთავრებ. დედილო მურეს ჯერ ჭკუა არ დაუკარგავს. აკოცეთ ერთმანეთს, ბავშვებო. თქვენგან შესანიშნავი წყვილი დადგება, მე თქვენ გლოცავთ.

არმანდინა. თავს უფლებას აძლევს, დალოცოს კიდეც.

ვიქტორინა. დალოცოს? ის ხომ ბებერი ბოზია.

ყველა. ბოზი.

მა-მურე. დიახ, ბოზი ვარ.

ანტუანი. ბატონო მარკუს, გაეთრიეთ! (ფრანკერი გადის).

ალფონსი. არამზადა!

შემოდის გილიომი.

გილიომი. მამა, მინისტრი და პრეფექტი მოდიან აქეთ.

ანტუანი. რა? კარგით, მაშინ დანარჩენზე ხვალ მოვილაპარაკებთ. ადექით, მოხუცო, და გაიღიმეთ. გაუსწორეთ ჩაჩი და გაიღიმეთ! გააღიმეთ, ეშმაკმა დალახვროს.

ვიშტორინა. გაიღიმე, ბებერო ბოზო!

ანტუანი. მიეცით ნარკოტიკი და დააძინეთ!

არმანდინა. წამოდექით!

ჟველა. წამოდექით!

არმანდინა. თქვენ გესმით, რას გეუბნებიან?

მა-მური. მესმის, მაგრამ არც გავტოკდები.

არმანდინა. არ გატოკდებით?

ორასი. ფრთხილად, არმანდინა, თქვენ მას გადაამტვრევთ.

მა-მური. არა, არ გავტოკდები, სანამ ნოტარიუსს არ ვნახავ.

ანტუანი. ვირიფით ჯიუტია.

ფერდინანდი. ჩაგვაშხამებს ამ ზეიმს.

მა-მური. ჟოზი უნდა ფრანკერს გაჰყვეს.

ანტუანი. არა.

მა-მური. დიახ. თან არა როგორც მათხოვარი. ის მთლიანად მიიღებს თავისი მშობლების შემკვიდრეობას.

ანტუანი. ო... ბებერი ქოფაკი.

მა-მური. ჰოდა, ნოტარიუსმა უნდა მოაგვაროს ეს საქმე.

ანტუანი. ჩვენი ხელიდან მისი ფული არ გაუა.

მა-მური. ის თავის შემკვიდრეობას თან წაიღებს.

არმანდინა. თქვენ გინდათ, რომ „თეთრი ბატკანი“ დაასამართლოთ?

მა-მური. ეგ ცხოველი სიცოცხლისუნარიანია. მაშ, გადაწყდა?

ანტუანი. კარგით, საკმარისია, გავიცინეთ. მარი-ჟოზეფი ამ კარის ზღურბლს მხოლოდ იმ შემთხვევაში გადააბიჯებს, თუ ცოლად გილიომს გაჰყვება. ჯერჯერობით კი მარის ჩავკეტავთ და თუ საჭირო გახდა — დავაბამთ კიდევ.

მა-მური. მაშინ მე ყველას თანდასწრებით ორიოდე სიტყვას ვიტყვი. ჭკუის სასწავლებლად.

ვიშტორინა. იტყვის.

ანტუანი. ვერაფერსაც ვერ იტყვის.

მა-მური. ვერ ვიტყვი? მაშინ ჩემს დღესასწაულზეც არ წავალ.

ანტუანი. ვნახავ ერთი, როგორ ეტყვი უარს, თუკი ბატონი მინისტრი და პრეფექტი გთხოვენ.

მა-მური. პრეფექტს შეუძლია ზურგზე მომიკიდოს — თუ მოინდომებს. მე კი ყველას მოვახსენებ, რომ ჩემზე ძალა იხმარეს და როცა პარიზელი ბატონი მკითხავს, რამ შემომინახა ასე, რძის წვნიანმა თუ სამკურნალო ღვინომ — მე მას სრული სერიოზულობით ვუპასუხებ, რომ ჩემი წამალი იმის ცქერაა, თუ როგორ დადიხართ და დაიფხორებით ზურგზე ხელშემოდებულნი და ის კი არ იცით, რომ ყველანი სხვადასხვა ჯიშის მამლებისგან გამოგჩეკეთ.

ალფონსი. როგორ, ჩვენ მურეს შთამომავლები არა ვართ?

მა-მურე. ჩემი ხუთი შვილიდან ჩემი ქმარი მხოლოდ ერთი მათგანის მამა იყო. მორჩა, ჩემგან მეტს ველარაფერს გაიგებთ.

ანტუანი. რომელი, რომელი იყო ელუას ვაჟი?

მა-მურე. ნუ ნერვიულობ, მისი შვილი მამაშენი იყო. უფროსი ტოტი — როგორც შენ ამბობ ხოლმე.

ანტუანი თავის ოჯახთან ერთად გადის.

ლემონარდო. პაპაჩემი ვისი შვილი იყო? ძალიან მაინტერესებს.

ალფონსი. საინტერესოა, მართლაც საინტერესოა, ვისი შვილი იყო პაპამისი, ესე იგი, მამაჩემი?

პიერი. მამაჩემი, მამაჩემი ვისგან გეყოლათ?

ორასი. ჩვენ, ჩვენ ვისგანღა ვართ?

ესპრი. თავი დაანებეთ, ხომ ხედავთ, რომ მე არაფერს ვეკითხები დედაჩემს.

პიერი. იმიტომ რომ ცნობისმოყვარე არა ხართ.

ესპრი უახლოვდება. მამაკაცები კი გაეცლებიან მა-მურეს.

მა-მურე. შენც აქ იყავ, ესპრი? მერჩია არ მოგესმინა ჩვენი საუბარი.

ორასი. გამოდის, ჩვენ აღარა ვართ ერთი ოჯახი, ჩემო საცოდავო მეგობრებო?

მა-მურე. მაგრამ მე? ყველა ხომ ჩემი შთამომავლები ხართ მაინც?

ორასი. თქვენ? თქვენ არ ითვლებით.

მა-მურე. თუკი მე არ ვითვლები, მაშინ რატომ შემომასკუბეთ ტრიბუნაზე?

ორასი. როგორც საინტერესო მოვლენა.

მა-მურე. ხედავ, ესპრი, რა ცოტა რამე შემორჩა ას ექვსი წლის უმძიმესი ცხოვრებიდან.

ვიქტორინა. ეს კიდევ ბედავს პირის გაღებას, ეს უკბილო ბოზი?

იშენი. არც კი რცხვენია, რომ მთელი ას ექვსი წელი ასე გვატუტუცებდა.

კლადილა. რა საშინელებაა!

სელესტინა. ცხვირი აღარ გამოგვეყოფა გარეთ.

აბნესა. თანაც ამნაირ დღეს.

იშენი. ახალგაზრდობის თვალწინ.

ყველა ავინებს და უყვირის მა-მურეს. შემოდის ანტუანი.

ანტუანი. გაჩუმდით! ხმა ჩაიწყვიტეთ ყველამ, ხმა! არ მოგცემთ უფლებას, შეურაცხყოფა მიაყენოთ ჩემს ბებიას და პაპას.

ორასი. ჩვენ არ ვაპირებთ შენი წინაპრების გასამართლებას, ყველანი შენთვის დაგვითმია.

ალფონსი. მთელი ცხოვრება ჩვენ ვუთმობდით მაგას.

პიერი. პოდა, იყოს ახლა უჩვენოდ და ჩვენც გავიღებთ როგორმე უმაგისოდ.

ფერდინანდი. როგორც მოეპრიანებოდა, ისე გვახტუნავენდა. რატომ, რისთვის?

ორასი. თუკი მოუნდებოდა, მატლივითაც გაგსრესდა.

ალფონსი. სულ მუჭში ვყავდით მომწყვდეული, პირზელაგამამოდებული.

ორასი. ისე დადის, თითქოს მთელ მსოფლიოს უკ განაგებდეს.

პიერი. რომის ახალი პაპი სან-ვიოდან.

ალფონსი. ფარაონის შთამომავალი.

ანტუანი. ამიჯანყდით, ჯუჯებო? მოგაკლდებოდათ ჩემი მფარველობა და ყველა ისევ წრუწუნებად იქცევით, რეგვნებო! მეც ავდგები და დავტყბები თქვენი ყვეენი სიფათების ცქერით. გადაშენდებით უსახელოდ, უოჯახებოდ... თქვენ ისიც კი არ იცით, ვისი გვარისანი ხართ... და ვერც ვერასოდეს გაიგებთ... იმიტომ რომ...

შემოდის გილიომი.

გილიომი. მამა, მინისტრი უკვე საბანკეტო დარბაზშია.

ანტუანი. ხომ მართალს ვამბობ, ჩვენო დიდო ქალბატონო, ეს თქვენი საიდუმლოა... ჩვენო სასახელო წინაპარო, მხოლოდ და მხოლოდ თქვენი. ესენი თითებს დაიჭამენ, სანამ მაგას გაიგებენ. მაგრამ თქვენ ამას არავის ეტყვი. ასე არაა, ჩემო საყვარელო ბებიკო?

მა-მური. ვიტყვი, რატომაც არ ვიტყვი... მე მათ ყველაფერს ვეტყვი ბანკეტზე, როცა ყველა ერთად შეიკრიბება: სტუმრები, მთელი ქალაქი და ჩვენი საგვარეულო. მინდა ყველამ იცოდეს... აბა, წავედით!

ყველა. ო, არა, არავითარ შემთხვევაში.

ალფონსი. მხოლოდ აყალმაყალის გარეშე.

ორასი. უცხოებთან? არავითარ შემთხვევაში.

ფერდინანდი. როგორც ხედავთ, საჭიროა ერთ მუშტად შევიკრათ. დიახ, უნდა გავითვალისწინოთ ჩვენი გვარის ინტერესები. მურეთა მემკვიდრეობა, მურეთა ღირსება. და მათი ნამდვილი ადგილი ამ ცოდვილ მიწა-წყალზე. გვარის ხელის ხლება არ შეიძლება. მოდით, ყალბი თავმოყვარეობის გარეშე: ის, რითაც ჩვენ ვცხოვრობთ — ეს მურეთა ტრადიციებია. გააუქმეთ ეს ყოველივე და ჩვენ მკვდარ სულებად ვიქცევით.

ყველა. ბრაგო! (აპლოდისმენტები).

ანტუანი. მე არც ერთს არ ვადანაშაულებთ და არც რომელიმე თქვენთაგანი მძულს.

ორასი. მართლაც, ხომ არ შეიძლება, რომ ასე ერთბაშად გადავივიწყოთ ჩვენი ძმობა და მეგობრობა?

ანტუანი. მაშ ასე, ინციდენტი ამოწურულია... „თეთრი ბატკანი“ ისევ ჯანმრთელია. ჩვენ ისევ მურეები ვართ, როგორც ყოველთვის.

ყველა. მურე, მურე!

ანტუანი. ახლა კი მოეფერეთ ბებიას, დღეს მისი ზეიშია.

მა-მური. მადლობელი ვარ!

ორასი. ჩვენ მას დიდსულოვნად უნდა ვაპატიოთ.

ორასის მუშლუ. ის კეთილი დედაბერია.

მა-მური. გმადლობთ.

ალფონსი. ერთი ნაკლი ყველასაცა აქვს, ვინ არ ცდება?

მისი მუშა. მართლაც.

მა-მურე. გმადლობთ.

ანტუანი. მე უნდა ვაკოცო ჩემს ბებიკოს. მას უყვარს თავისი ანტუანი, თავისი ტანტულია, როგორც ბავშვობაში ესიყვარულებოდა.

შემოდის არმანდინა.

არმანდინა. ანტუანი!

ანტუანი. აბა, წავედით საბანკეტო დარბაზში. იქ ალბათ მოუთმენლად ელიან პრეფექტი და მინისტრი ჩვენს ბებიკოს.

მა-მურე. მე ნოტარიუსს ველოდები.

ანტუანი. ბებერო ჯალათო! თქვენ რა, არ აპირებთ გამოსვლას?

მა-მურე. მინდა, მაგრამ თუ ნოტარიუსს ვერ ვნახავ, ხომ იცი, ყველაფერს სიტყვა-სიტყვით დავფქვავ.

ანტუანი. ამან თუ ერთი თავში ჩაიდო...

მა-მურე. დიახ, ვირივით ჯიუტი ვარ. რა მაქვს დასაკარგი. მე ცალი ფეხი სამარეში მაქვს, ბიჭუნო.

ანტუანი. რა ვქნათ?

ალფონსი. მე ვთვლი, რომ გვარის ღირსებისთვის...

ორასი. გვინდა თუ არა, ჩვენ მაინც ამ გვარს ვატარებთ დღეს.

ფერდინანდი. მოდით, ნუ გავიტანთ ქოხიდან ნაგავს, ეს უარესია.

ანტუანი. ჰოდა, გადაწყდა. ოთხმხრივ გზა გქონია და კისერიც გიმტვრევია, მარი-ჟოზეფ! არ გვინდა „თეთრი ბატკანი“? ნუ გვინდა... კმაყოფილი ხართ, ბებიკო?

შემოდის ნოტარიუსი.

ბოტერო. გამარჯობათ, ბატონო ანტუანი!

ანტუანი. გამარჯობათ, ბატონო ბოტერო... ბატონო ბოტერო, ბანკეტის შემდეგ თქვენ უნდა გააფორმოთ ქორწინების მოწმობა ჩვენი ძვირფასი იუბილარის თხოვნით... წმინდა წყლის ფორმალობაა.

მა-მურე. ბატონო ბოტერო!

ბოტერო. გისმენთ.

მა-მურე. ახლავე გააფორმებთ საქორწინო ხელშეკრულებას მარი-ჟოზეფსა და ფრანკერს შორის და დაამატებთ, რომ მარი-ჟოზეფს გადაეცემა მთელი მემკვიდრეობა, რომელიც მის მშობლებს ეკუთვნოდათ. ელოიზა, გაცილეთ ჟოზე და ფრანკერი სანოტარო კანტორაში. გმადლობთ, ბატონო ბოტერო.

ბოტერო და ელოიზა გადიან.

ანტუანი. კეთილი ინებეთ და ახლა მაინც აბრძანდით.

მა-მურე. ახლა სიამოვნებით. ესპრი, მომეცი ხელი.

მუსიკა. ყველა გავა. დარჩება ანტუანი. ცოტა მოშორებით ვიქტორინა. შემოდის გილიოპი.

გილიოპი. მამა, შენს მეტი ყველა იქ არის უკვე.

ანტუანი. გაეთრიე აქედან. ჯერ არასოდეს, არასოდეს დაშითმია ვინმესთვის რამე! თითქოს ცხვირსახოცი გადამეყლაპოს, ისე მადვას ყელზე რაღაც.

პიმტორინა (ჩააფარებს მა-მურეს თავში ბალიშს და გავა). ლიზე-ტზე უარესი.

ფ ა რ დ ა

III სურათი

ფინალი

მა-მურე სავარძელშია ჩასვენებული. თავი გვერდზე აქვს გადაგდებული. ესპრი და ელოიზა მძინარე მა-მურეს უმზერენ.

ესპრი. ეს რა კომპარი იყო. ჯერ მთლიანად გათეთრდა და შემდეგ იატაკზე დავარდა.

ელოიზა. მისი მზე ჩაესვენა... ესუმრები? როდის ის ამოვიდა და რა გრძელი ვზა გაიარა.

ესპრი. ჩემს წლებში ძალიან ძნელია დედის დაკარგვა. მოუშხადებული ხარ, არ ელი... ხელს ხომ არ გიშლი?

ელოიზა. არა, შენ კეთილი, მოსიყვარულე აჩრდილი ხარ მისი.

ესპრი. მისი შვილებიდან მელა დავრჩი. რა ფერის თვალები აქვს დედაჩემს, ცისფერი თუ მწვანე?

ელოიზა. არ ვიცი.

ესპრი. საინტერესოა. (მა-მურე გამოიღვიძებს.) თაფლისფერია... თაფლისფერი.

მა-მურე. რა არის თაფლისფერი?

ესპრი. არასოდეს დავკვირვებივარ, შენ თაფლისფერი თვალები გაქვს, დედა.

მა-მურე. რა მოხდა მერე? შენ ცისფერი თვალები გიყვარს, ხომ? ლოველასო! რაზე ფიქრობ? ისეთი სახე გაქვს, თითქოს რამე დაკარგაო. სად არის ფრანკერი? ჯერ კიდევ არ მოსულა?

ელოიზა. არა, არ მოსულა.

მა-მურე. კარგი ამინდია. არც ისე ცხელა. წადი, ითევზავე. (კარზე აკაკუნებენ.) ეს შენა ხარ, ფრანკერ?

შემოდის ლორანი.

ლორანი. არა, არა! ეს მე ვარ, ბებია.

მა-მურე. ა, ეს შენა ხარ, პატარა?

ლორანი. გამარჯობა, ბებია.

მა-მურე. შენ ალბათ გამოსამშვიდობებლად მოხვედი, მერე კი შენს მშვენიერ მოჯირითეს გაჰყვები თან, არა?

ლორანი. მოვედი, რომ ჟოზისა და ფრანკერის ნაცვლად გაკოცოთ.

მა-მურე. ისინი ვერ მოვლენ?

ლორანი. სურდათ, მაგრამ ჟოზიმ მთხოვა...

მა-მურე. რატომ ვერ მოვლენ?

ლორანი. ანტუანმა არ შემოუშვა.

მა-მურე. ჰო, მან მაინც იძია ჩემზე შური. უსინდისო, რა ნამუსით მიუჯახუნა ცხვირწინ კარი. როგორ მისცეს ამის უფლება?!

ლორანი. ფრანკერი გაბრაზდა. მაგრამ ჟოზიმ შეაკავა. ხმაურს მოერიდა გამგზავრების წინ. თქვენც გაგიფრთხილდათ. აპირებს წასვლას.

მა-მურე. შენ, შენ როდის აპირებ გამგზავრებას?

ლორანი. მე არ ვაპირებ არსად წასვლას, ბებია!

მა-მურე. რატომ?

ლორანი. არ მინდა მიგატოვოთ, ბებია!

მა-მურე. ვის ატყუებ? მე თუ შენს თავს? ის არც ისე ლამაზია არა ეგ შენი მხეთუნახავი? შენ შენი სურვილის წინააღმდეგ მიდიხარ, ასე არაა?

ლორანი. მუდამ ოცისა ხომ არ ვიქნები.

მა-მურე. კი, სულ მალე დაბერდები.

ლორანი. ბებია, მაგრამ...

მა-მურე. მომწყდი თავიდან. მე შენ უკეთესი ჯიშისა მეგონე...

ლორანი. ბებია...

მა-მურე. აღარ შემიძლია ამ მურეების ცქერა, გესმის? ვერ ვიტან „თეთრ ბატკანს“! წადი, წადი!

ესპრი. აბა, ზურგისააკენ! ნაბიჯით იარ! (ლორანი გადის.)

მა-მურე. ესპრი, შენ არაფერი გიკითხავს ჩემთვის. თუმცა შენს ასაკში ყველაფერი უნდა იცოდეს კაცმა. მე არ შემეცოდავს, არც სხვა თავგადასავლები მქონია. იცი, მე სულ საკუთარ დუდუკზე ვცეკვავდი, როგორც თეატრში. მსახიობიც მე ვიყავ და რეჟისორიც. მოკლედ, თვითონ ვიგონებდი და ვუამბობდი ჩემს თავს ზღაპრებს.

ესპრი. როგორ, „ბორკილების მკვნეტელი“ ალექსანდრეც შენი მოგონილია?

მა-მურე. არა, ეგ იყო, იყო. ერთადერთი სიყვარული ჩემს ცხოვრებაში. თუმცა ეს არც ისე მხიარული ზეიმი იყო ჩვენთვის. ჩვენ იმდენი ვიტირეთ იმ დღეს... (ხმაური სცენის უკან.) რა ამბავია, რა ხმაურია? რას აკეთებენ? მიპასუხე!

ელრიზა. დარაბებს კეტავენ.

მა-მურე. დარაბებს კეტავენ? მე ხომ ჯერ კიდევ ცოცხალი ვარ?

ელრიზა. ანტუანმა ბრძანა მთელ სახლში დაეკეტათ დარაბები.

მა-მურე. ა... ხა... ხა... არ უნდა რომ ხალხმა დაინახოს, როგორ მიემგზავრება ცირკი.

ესპრი. აჰა, აჰა ხართ, არა? მეტისმეტ უფლებას აძლევთ საკუთარ თავს. წკებლები ამას უკანალზე, წკებლები! ქოფაკი ძაღლი!

მა-მშრე. არა, ისინი მაინც ვერ წამართმევენ ამ სიამოვნებას.
 (მუსიკა.) აი, აი! ვხედავ... მშვენივრად ვხედავ... მოდით, ელოიზა,
 ესპრი... ხედავთ ფურგონებს? მხეცების გალიებს? ეგენი ფრანკერის
 მხეცები არიან. მისი და ჟოზის ოჯახი. ძალიან კარგი... ძალიან კარ-
 გი... მერნები, რა შესანიშნავი მერნებია. და რამდენია, ნახეთ, ნახეთ,
 ძოღა ლაშქარს ეყოფა. რატომ ტირი, ესპრი?

ესპრი. ცხენები...

მა-მშრე. გაემგზავრე მათთან ერთად. ერთ-ერთს მაინც გაჩუქე-
 ბენ...

ესპრი. მე თავს ველარ შევიკავებ ალბათ უნაგირზე, დედა!

მა-მშრე. აგერ ისინიც. ორივე ერთად! შეხედეთ, შეხედეთ! ისინი
 მე მემშვიდობებთან. მე მათ ვახსოვარ... ნახვამდის, ჟოზი! ნახვამდის,
 ფრანკერ! შენ, იცი რომ მეც ვაპირებდი გამგზავრებას... მასთან ერთად...
 მაგრამ მას შეეშინდა... ბედნიერი მგზავრობა... ბედნიერი მგზავრო-
 ბა... მე საოცრად კარგად ვგრძნობ თავს. საოცრად მსუბუქად. აი, ეს
 არის ჩემი ნამდვილი დღესასწაული. მეც გავემგზავრები მალე... ძა-
 ლიან მალე!

ფ ა რ დ ა

